Муркаш район хаçачĕ

Çĕнтерӳ ялавĕ

1944 çулхи çу уйăхĕн 5-мĕшĕнченпе тухать

98-99 (8059-8060) №№ * Шăмат кун, 2012 çулхи раштав (декабрь) уйăхĕн 15-мĕшĕ * Хакĕ ирĕклĕ

«Чăвашла калаçма та вĕренсе пыратăп»

Кăçал Чăваш Енре «Земство тухтăрĕ» программа пурнăçланнипе ялсенче вырнаçнă сывлăх сыхлав учрежденийĕсенче çамрăк врачсем ĕçлеме тытăнчĕç. Программăпа килĕшӳллĕн ялта вĕсен пилĕк çултан кая мар ĕçлемелле.

Муркашри районти тĕп больницăна та çичĕ çамрăк врач килчĕ. Вĕсенчен пĕри – эсир сăн ӳкерчĕкре куракан Николай Александрович Григорьев травматолог врач. Шупашкарта çуралса ӳснĕскер, кăçалхи мартранпа Муркашра вăй хума тытăнчĕ. 2010 çулта Чăваш патшалăх университетĕнчи медицина факультетне, тепĕр çулталăкран интернатура пĕтернĕ хыççăн Николай Александрович Шупашкарти хула клиника больницинче ĕçленĕ. Патшалăх программипе усă курма шутланăран вăл алла илнĕ специальноçпа ĕçлеме Муркашри тĕп больницăра вырăн пуррине пĕлсе пирĕн района çул тытнă.

– Çак пулăшупа усă курса пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатрăм. Мана кунта ĕçлеме килĕшет. Чăваш чĕлхине хăнăхса илтĕм ĕнтĕ, чăвашла калаçма та вĕренсе пыратăп. Малалла та хаваспах ĕçлеме хатĕр, – тăтăклăн пĕлтерчĕ çамрăк врач.

Н. НИКОЛАЕВА сăн ӳкерчĕкĕ.

«Земство тухтăрĕ»

Раççейре

Президент Çырупа тухнă

Декабрĕн 12-мĕшĕнче Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев тата ЧР Патшалăх Канашĕн Председателĕ Юрий Попов Мускавра Кремлĕн Пысăк керменĕн Георгиевски залĕнче Раççей Президенчĕ Владимир Путин Раççей Федерацийĕн Федераллă Пухăвне яракан Çырăва вуласа панипе çыхăннă церемоние хутшăнчĕ.

В. Путин хăйне РФ Президентне тепĕр хут суйланă хыççăнхи пĕрремĕш Çырăвĕнче çĕр-шыв аталанăвĕн малашлăхĕпе çыхăннă пысăк пĕлтерĕшлĕ ыйтусем çинче чарăнса тăнă. «XXI ĕмĕрте тĕнчере экономика, цивилизаци, çар хăвачĕ çĕнĕлле шайлашнă май Раççейăн суверенлă тата витĕмлĕ çĕр-шыв пулмалла. Пирĕн шанчăклă аталанмалла кăна мар, наци тата ăс-хакăл тĕлĕшпе хамăрăн уйрăмлăха упраса хăвармалла, наци пулса упранса юлмалла. Раççей пулса юлмалла», – тенĕ çĕр-шыв пуçлăхĕ.

Раççей Президенчĕ çĕр-шывра, федерацин кашни субъектĕнче пайăррăн демографи лару-тăрăвĕ лайăхланнине, çынсен пурнăç тăршшĕ вăрăмланнине палăртнă. «Çĕр-шывăмăрăн çĕнĕ историйĕнче пуçласа пилĕк уйăх хушши халăх йышĕ хăй тĕллĕн ӳссе пынине куратпăр: ачасем çуралассин шайĕ тинех çынсем вилессинчен ӳсрĕ», – тенĕ Владимир Путин.

Юбилейсен уявĕ

РФ Президенчĕ В. Путин кăçалхи утă уйăхĕн 28-мĕшĕнче Раççей Правительстви 2019 çулта Шупашкар хулине никĕсленĕренпе 550 çул, 2020 çулта Чăваш автономи облаçне туса хунăранпа 100 çул çитнине çĕршыв шайĕнче палăртма сĕннине йышăннă, пысăк пĕлтерĕшлĕ юбилейсен уявне ирттерессиe çинчен калакан Указа алă пуснă.

Раççей премьер-министрĕ Д. Медведев юбилейсен йĕркелӳ комитечĕн йышне çирĕплетнĕ. Ăна РФ культура министрĕ В. Мединский ертсе пырать, унăн çумĕ – Чăваш Республикин Пуçлăхĕ М. Игнатьев.

Вырăнти хăй тытăмлăх

Лавĕ пĕрре, кӳлĕнес пулать пĕрле

Республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев вырăнсенче çĕрпе тĕллевлĕ, пĕлсе усă курасси çине уйрăмах пысăк тимлĕх уйăрать. Ыт ахальтен мар. Мĕншĕн тесен хальхи вăхăтра çĕр пайĕсемпе, арендăна илнĕ çĕр участокĕсемпе палăртнă йĕркепе усă курассинче, вĕсемшĕн тӳлессинче çитменлĕхсем тăтăшах тĕл пулаççĕ. Çавăнпа та Хорнуй ял тăрăхĕн пуçлăхĕпе Манефа КОЛЕСНИКОВĂПА тĕл пулнă май малтанах çĕрсемпе усă курассин ыйтăвĕнех хускатас терĕм.

– Манефа Валериановна, сирĕн ял тăрăхĕн территорийĕнче çĕр участокĕсемпе усă курассин ыйтăвĕн актуаллăхĕ еплерех-ши?

– Тӳрех палăртса хăварнă пулăттăм. Ку енĕпе ыйтусем çук мар. Çĕр пайĕсенех илер. Вĕсене пĕтĕмпе 812 виçсе панă. Вăл шутран патшалăх регистрацийĕ витĕр тухса участоксене харпăрлăха кусарнисем 200 кăна. Усă курман çĕр пайĕсем 499. Вĕсен спискине хаçатра пичетлесе кăларнă ĕнтĕ. Сывăх вăхăтрах суд йышăнăвĕпе ку çĕр пайĕсене ял тăрăхĕн муниципаллă харпăрлăхне куçарăпăр.

Çавăн пеккисем те пур. Хăшĕсем çĕр участокĕсемпе хăйсем те усă курмаççĕ, харпăрлăха куçарма та васкамаççĕ, малашне вĕсемпе усă курас марри пирки заявлени çырма та тăхтаса тăраççĕ. Çавăнпа та кун пеккисене хăвăртрах йышăну тума, çĕр участокĕ кирлĕ мар пулсан ун пирки ял тăрăхĕн администрацине е Росреестрăн районти пайне кайса заявлени çырма сĕннĕ пулăттăм.

– Çулталăк вĕçĕ – пĕтĕмлетӳ, анализ тумалли вăхăт. Çавна май кăçалхи бюджет пирки те сăмах хускатас килет. Паллă ĕнтĕ, унăн тупăшсен пайĕ интереслентерет. Ыйтупа самантсем çук-и ку тĕлĕшпе?

– Кунта каллех çĕр ыйтăвĕ патне таврăнма тивет. Уйрăмах 60 сотка çĕр лаптăкĕсемпе усă куракансенчен аренда тӳлевĕ илсе пĕтерессипе шухăшлаттарать. Ăна 35 пин тенкĕ пуçтармалла пулсан, кăтарту çуррине те çитмен-ха.

(Вĕçĕ 2-мĕш стр.)

Республика Пуçлăхĕ çулталăка пĕтĕмлетрĕ

Пресс-конференци

Çулталăка майĕпен вĕçлесе пыратпăр. Апла пулсан ку таранччен пурнăçланине тишкерме тата хаклама сăлтав пур. Çавна май декабрĕн 13-мĕшĕнче Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев Чăваш наци музейĕнче анлă пресс-конференци ирттерчĕ. Унăн ĕçне федераци тата республика шайĕнчи çирĕм пилĕк массăллă информаци хатĕрĕсен хĕрĕхе яхăн журналисчĕ хутшăнчĕ.

РЕСПУБЛИКА ÇИРĔППĔН МАЛАЛЛА УТАТЬ

– Хисеплĕ журналистсем, эсир Раççей, республика шайĕнчи пĕтĕм ĕçхĕле тĕрĕс хаклатăр, кирлĕ информацие туллин тата вăхăтра çынсем патне çитеретĕр – ку чи пĕлтерĕшли. Тĕрлĕ указ, хушу, çавăн пекех ытти хыпар кая юлни хăйĕн пахалăхне, пĕлтерĕшне çухатать. Çавăнпа та эсир патшалăх влаçĕпе, муниципалитет органĕсемпе тачă çыхăнса ĕçлетĕр, тĕп пулăшуçăсем пулса тăратăр. Пысăк тав сире!

Пĕтĕмĕшле илсен вара Чăваш Республики иртсе пыракан çулталăка лăпкă лару-тăрури ӳсĕмлĕ кăтартупа вĕçлет. Çакăн тĕрĕслĕхне макроэкономика динамики те çирĕплетет, ăна массăллă информаци хатĕрĕсенче тăтăшах çутатнă.

Раççей Федерацийĕнче Чăваш Республики çирĕп вырăн йышăнать. Чылай сферăра пире тĕслĕхе лартаççĕ. Тĕрлĕ енĕпе пилотлă республика пулнă май, кунта çĕнĕлĕхсем пуçласа вăй илеççĕ. Палăртмалла, пĕтĕм условие пурнăçлани, ӳстерни – çынсен хăтлăхĕшĕн тата тăнăçлăхĕшĕн. Ку вăл Раççей Федерацийĕн Президенчĕ В. Путин пирĕн ума, çавăн пекех эпĕ сирĕн ума лартнă чи пысăк тĕллев. Пуш сăмах маррине çирĕплетекенни вара çак критери – Чăваш Енре пурăнакансен сывлăх шайĕ ӳсме тытăнни тата демографи лару-тăрăвĕ тăнăçланни. Республикăра юлашки 20 çул хушшинче пĕрремĕш хут халăх йышĕ ӳснине палăртрăмăр, çакна 1000 çын пуçне ӳсĕм + 0,7 пулнипе ăнланмалла. Иртнĕ çул ку кăтарту -0,7-пе танлашнăччĕ. Ку критерие эпĕ çирĕп позицин тĕп тĕшшине куратăп. Эпĕ Чăваш Республикин Пуçлăхĕ пулнă май, демографири е пурнăç шайĕнчи çакăн пек лару-тăрăва малашне те сыхласа хăварасса шанатăп. Çак шайлашулăхри тĕп ене вара эпĕ социаллă çăмăллăхсенче – нумай ачаллă çемьесене çĕр лаптăкĕпе тивĕçтернинче, республикăн амăш капиталне уйăрнинче, çавăн пекех ытти хушма ĕçсем вăя кĕртнинче – куратăп. Республикăри хĕрарăмсен те, арçынсен те пурнăç тăршшĕн вăтам виçи Раççейри вăтам кăтартуран пысăк.

Раççей Федерацийĕн бюджетĕнчен республика пурнăçланă тĕрлĕ ĕçе хакланă май 150 миллион тенкĕ укça уйăрнă, ку вăл эффективлăха кура хавхалантару шучĕпе. Апла пулсан Раççейре Чăваш Ен ĕçне чăннипех те кураççĕ тата хаклаççĕ. Республикăн пĕтĕмĕшле ӳсĕмĕ вара çакăнтан та курăнать. Иртнĕ çул регионсен пĕтĕмĕшле ĕç эффективлăхне хакланă май Раççей шайĕнче Чăваш Ен малти пилĕк регион шутĕнче пулчĕ. Çавна май республика 84,5 миллион тенкĕне тивĕçрĕ. Çакăнта шăпах регионсен ĕç-хĕлне социаллă ыйтусемпе те хакланă. Регионa килнĕ хушма укça-тенкĕне каллех çынсен пурнăç шайне ӳстерме, бюджет сферинче вăй хуракансемшĕн усă курнă. Республика тĕрлĕ машина-агрегат туса кăларассин центрĕ шутланать, çавна май вăл ытти регионсене хатĕр продукципе тивĕçтерет. Çакă – хушма ĕç вырăнĕсем, бюджета пыракан хушма укçа тата ытти те, – терĕ республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев çулталăкри ĕç-хĕле тишкернĕ май.

2010 çул вĕçĕ Чăваш Еншĕн уйрăмах йывăр пулчĕ – пĕтĕм ăнăçсăрлăх капланчĕ. Республикăн патшалăх парăмĕ 10 миллиард ытла тенкĕпе танлашнă. Ĕç укçи тӳлессипе ĕçлекен пĕр çын пуçне тивекен парăм 307, 4 тенкĕ пулнă. Чăваш Ен япăххисен шутĕнче пилĕккĕмĕш вырăн йышăннă. Ĕç укçи тĕлĕшпе парăмсене пĕтерессипе прокуратура ĕçчĕнсене те явăçтарма тивнĕ. Халĕ ку енĕпе шайлашуллă лару-тăру.

Ĕç укçи калăпăшĕпе малтанхи çулсенче Чăваш Ен Атăл çи федераллă округри 14 регион хушшинче 12 вырăнта тăратчĕ, ăнăçсăррисенчен пĕриччĕ. Халĕ пĕр уйăхри вăтам ĕç укçи калăпăшĕ 16 пин те 618 тенкĕпе танлашать, ку кăтарту лайăххисенчен пĕри. Бюджет тытăмĕнче вăй хуракансене хушма хавхалану кĕтет, декабрьти черетлĕ ӳсĕм те куç умĕнче. Иртсе пыракан çулталăкра кăна учительсен ĕç укçи 40 процент хăпарчĕ. Воспитательсен ĕç укçине 24 процент чухлĕ ӳстерме палăртнă. Çапла вара асăннă категорин ĕç укçи калăпăшĕ пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан сферăри вăтам ĕç укçин 80 процентне танлашмалла. Çак ĕç валли республика бюджетĕнчен 17 миллион тенкĕне яхăн уйăрма палăртнă. Çапах та ĕç укçин калăпăшне хăпартма пултарнине республика макроэкономикин ӳсĕмĕпе çыхăнтармалла.

ТĔП ВЫРĂНТА – ÇЫНСЕН ИНТЕРЕСĔСЕНЕ ХӲТĔЛЕССИ

Çынсен интересĕсене хӳтĕлесси тĕп вырăнта пулнине шута илсе республикăра социаллă бюджет ĕçлет. Пĕтĕмĕшле тăкаксен 70 процентне яхăн социаллă ĕç тĕллевĕпе усă кураççĕ.

(Вĕçĕ 3-мĕш стр.)

Çырăнтару – 2013

Шутлă кунсем юлаççĕ

Хаклă вулаканăм! «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçата 2013 çулхи январьтен илсе тăма малалла çырăнтараççĕ.

Вăхăт васкатать, çырăнтару кампанийĕ вĕçлениччен шутлă кунсем юлаççĕ. Çавăнпа та çак кунсенчех почтальонсемпе тĕл пулма тăрăшăр.

«Çĕнтерӳ ялавне» ултă уйăха çырăнмалли хак – 204 тенкĕ. Çитес çул та пĕрле пулар!

Райхаçат редакцийĕ.

Вырӑнти хӑй тытӑмлӑх: Хорнуй ял тӑрӑхĕ

Лавĕ пĕрре, кӳлĕнес пулать пĕрле

***Кĕске справка:** М. Колесникова 1969 çулта çуралнӑ. 1992 çулта Чӑваш патшалӑх педагогика институтне вĕренсе пĕтернĕ, 2010 – 2011 çулсенче патшалӑх службин Атӑлпа Вятка академийĕнче вĕреннĕ. 1992 çулта Хорнуй шкулĕнче учительте ĕçлеме пуçланӑ. 2002 çултанпа – асӑннӑ шкул директорĕ. 2009 çулта çĕр кадастрĕн палатинче инженерта ĕçленĕ. 2010 çулта ӑна Хорнуй ял тӑрӑхĕн пуçлӑхне суйланӑ.*

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.)

Уйрӑм çынсенчен пурлӑхшӑн налук пуçтарасси те йĕркеллех пулса пымасть. Палӑртнӑ 49 пин тенкĕрен çурри ытларах кӑна пуçтарӑннӑ.

Пĕтĕмĕшле вара ял тӑрӑхĕн бюджетне 2012 çул валли тупӑшсем енĕпе 3176,6 пин тенкĕ, тӑкаксемпе – 3470,3 пин тенкĕ палӑртса хӑварнӑччĕ. Бюджет дефицичĕ 293,7 пин тенкĕ. Хамӑрӑн илмелли тупӑш планĕ 515,6 пин тенкĕ. Çулталӑк вĕçлениччен вӑхӑт мĕн чухлĕ юлнине шута илсен ӑна пурнӑçлама пултарасси ыйтуллӑрах.

Çавна та палӑртса хӑвармалла. Района республика бюджетĕнчен трансфертсем уйӑрасси малашне чаксa пырать пулсан, пире «çӳлтен» уйӑрса парасси те ӳсессине кĕтме кирлĕ мар. Çавӑнпа та малашне хамӑр çине ытларах шанас пулать. Ял тӑрӑхĕн бюджетне тупӑшсем енĕпе ӳстерме май паракан пур мелсемпе те туллинрех усӑ курни питех те пысӑк пĕлтерĕшлĕ.

– Манефа Валериановна, ял тӑрӑхĕсем пирки сӑмах пуçарсан газ, шыв, çул ыйтӑвĕсене хускатмасӑр май çук...

– Пирĕн патра газ ыйтӑвне унччченхи çулсенчех татса панӑ ĕнтĕ. Ял тӑрӑхĕнчи 4 ялта пуринче те çут çанталӑк газĕпе усӑ кураççĕ. Ялсем патне асфальт сарнӑ çулсем çитернĕ. Кӑçал Шаптак ялĕнче çул юсассипе ĕçсем пурнӑçларӑмӑр. Анчах çакӑ çителĕклĕ теместĕп. Çулсем тӑвассипе тата юсассипе ĕçлемелли пурха. Шыв ыйтӑвĕ те кун йĕркинчех тӑрать. Ялсенче шыв пӑрӑхĕсене вуншар çул каяллах хурса хӑварнӑ. Час-час пӑрӑхсем шӑтса каяççĕ. Вĕсене вĕçĕм юсаса пӑхса тӑмах тивет. Хорнуйĕнче шыв пӑрӑхĕсене çĕнĕрен хывассипе проект документацине хатĕрлесе çитернĕ ĕнтĕ. Республика шайĕнчен укçа-тенкĕ уйӑрса парсан ку ĕçе пуçӑнма майсем пулаççĕ. Каласа хӑвармалла, хальлĕхе вара ку пулӑшу мелĕпе ытларах республикӑн кӑнтӑр районĕсене тивĕçтереççĕ.

– Çĕнĕ урамсене электричество кĕртессин ятарлӑ программине хутшӑнатӑр-и?

– Ку программӑпа ял тӑрӑхĕнчи 3 урама электрификацилеме пӑхнӑччĕ. Шаптак ялĕнчи Центральная урамра «Дуслых» ЗАО ку ĕçсене вĕçленĕпе пĕрех ĕнтĕ. Хорнуй ялĕнчи Козьмойская тата Новая урамсенче вара çак вӑхӑта çитсе те электричество юписем кӑна лараççĕ. Подрядчик – «СтройГрандГрупп» ООО хӑйĕн тивĕçĕсене йĕркеллĕ пурнӑçламасть. Çавӑнпа та малашне кунти ĕçсене ку подрядлӑ организациех пурнӑçлассине е ӑна улӑштарассине арбитраж сучĕ урлӑ татса памалла пулать.

– Патшалӑх, республика, район шайĕнче саккунпа килĕшӳллĕн çӑмӑллӑхпа усӑ курма тивĕç çемьесене хӑйсен пурӑнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайӑхлатма майсем туса парассине пысӑк тимлĕх уйӑраççĕ. Сирĕн патра пур-и кун пек çемьесем?

– Кӑçал çулталӑк пуçламӑшĕ тĕлне пурӑнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайӑхлатмаллисен черетĕнче 16 çемье шутланнӑ. Вӑл шутран нумай ачаллӑ тата Чернобыльти атом электростанцийĕнчи инкеке сирме хутшӑннин çемйисем пĕршер, вӑрçӑра вилнĕ салтаксен тӑлӑх мӑшӑрĕсем иккĕн, çамрӑк çемьесем вуннӑ тата икĕ çемье çурчĕсене пурӑнма юрӑхсӑррисен шутне кĕртнисем. Ку енĕпе 4 çемье патшалӑхӑн пулӑшу мелĕсемпе усӑ курчĕ ĕнтĕ.

– Территорисене çӳп-çапран тасатас, тирпей-илем кĕртес ыйтусене мĕнле татса паратӑр?

– Çавна валли бюджетра 62 пин тенкĕ пӑхса хӑварнӑ. Анчах та ытларах пайĕ ялсенчен полигона çӳп-çап турттарнӑшӑн тӳлеме тухса каять. Ытти çĕрти пекех, пирĕн патра та йӑла каяшне турттарса кайнӑшӑн ял çыннисенчен укçа пухасси йĕркене кĕреймест-ха.

Территорисене тирпей-илем кĕртессипе субботниксене, йывӑççем лартассипе уйӑхлӑхсене яланах хутшӑнатпӑр. Тойкилтĕ шкулĕнче вĕренекенсем, старостӑсемпе вырӑнти депутатсем тĕслĕх кӑтартаççĕ ку ĕçсенче.

– Хӑшĕсене палӑртса хӑварас кӑмӑл пур вĕсенчен?

– Пĕрлехи ĕçсене йĕркелесе пырассинче депутатсен районти Пухӑвĕн депутачĕ Александр Сидюшкин, вырӑнти депутатсенчен Светлана Матвеева, Сергей Николаев, Галина Павлова, Тамара Александрова, старостӑсенчен Алексей Михеев, Виктор Филиппов, Сергей Колесников, Игорь Сергеев, Маргарита Исакова, Нина Васильева пуçарулӑх кӑтартаççĕ. Хĕрарӑмсен, ĕçпе вӑрçӑ ветеранĕсен, пенсионерсен вырӑнти канашĕсен ĕçĕ-хĕлĕ те курӑмлӑ. Профилактика канашĕ те хӑйĕн ĕçне япӑх мар туса пырать.

Çавӑн пекех хресчен (фермер) хуçалӑх ертӳçи Александр Ванюшкин пирки те ыррине кӑна калама пултаратӑп. Ял çыннисене пулӑшассинчен нихӑçан та пӑрӑнса юлмасть, ĕç çи вӑхӑтĕнче çынсене ĕçпе те тивĕçтерет. Нумаях пулмасть «Путь Ильича» агрофирмӑн сĕт комплексĕн пĕрремĕш черечĕ хута кайрĕ.

Ял тӑрӑхĕн культура пурнӑçĕнче Тойкилтĕри Культура çурчĕн пĕлтерĕшĕ пысӑк. Кӑçалхи январьтенпе вӑл информаципе культура центрĕ пулса тӑчĕ. Дина Михеева ертсе пынипе кунта тĕрлĕ мероприятисем сахал мар ирттереççĕ.

Владимир Железнов ертсе пыракан «Хĕлхем» пултарулӑх ушкӑнĕ тата шкул ачисен «Хаваслӑ кĕвĕсем» эстрада ушкӑнĕ – ял çыннисен кĕтнĕ хӑнисем.

Çапла, пурнӑç пĕр вырӑнта тӑмасть, малаллах каять. Умри татса памалли ыйтусемпе пĕрлех хамӑр ĕçре ырӑ еннелле пулса иртекен улшӑнусем те çук мар. Вĕсем сулӑмлӑрах та курӑмлӑрах пуласси вара пурте пĕрле пулнинчен, пĕр ĕмĕт-тĕллевпе ĕçлесе пынинчен ытларах килет. Май килнипе усӑ курса вара пурне те çитсе килекен Çĕнĕ çул уявĕ ячĕпе саламлатӑп, пĕрлехи ĕçре ӑнӑçусем, ырлӑх-сывлӑх сунатӑп.

В. ШАПОШНИКОВ калаçнӑ.
Автор сӑн ӳкерчĕкĕ.

Çĕнĕ комплекс – çĕнĕ ĕç вырӑнĕсем

Кӑçалхи ноябрĕн 28-мĕшĕ пирĕн ял тӑрӑхĕнче пурӑнакансемшĕн уйрӑмах паллӑ кун, кунпа пĕрлех пысӑк уяв та пулса тӑчĕ. Çав кун ял тӑрӑхĕн территорийĕнче вырнаçнӑ «Путь Ильича» агрофирма» чикĕллĕ яваплӑхлӑ обществӑн нумай профильлĕ çĕнĕ агротехника комплексĕн 500 пуç выльӑх вырнаçмалӑх ĕне ферми хута кайрĕ.

Унтах сĕт блокĕ те, ĕнесем пӑрулаттармалли уйрӑм та вырнаçнӑ. Фермипех хальхи çĕнĕ оборудовани вырнаçтарнӑ, алӑпа пурнӑçламалли мĕн пур йывӑр ĕçе механизациленĕ.

Нумаях пулмасть ферма вырӑнĕнче пуш хир кӑна пулнӑ. Халĕ вара çак илем катаранах курӑнать. Каласа хӑварас пулать. Çакӑ вӑл пысӑк ĕçсен пуçламӑшĕ кӑна-ха. Комплекса пĕтĕмĕшле туса пĕтерсен кунта 1000 пуç таран выльӑх усрама тытӑнмалла.

Комплексӑн пĕрремĕш черетне хута янӑ ятпа ирттерекен савӑнӑçлӑ церемоние Чӑваш Ен Пуçлӑхĕ Михаил Игнатьев, Чӑваш Республикин Министрсен Кабинечĕн Председателĕн пĕрремĕш çумĕ Сергей Павлов, ЧР Патшалӑх Канашĕн комитет председателĕ тата «Единая Россия» политика партийĕн регионти политканашĕн секретарĕ Николай Малов, «Россельхозбанкӑн» Чӑваш регионĕнчи филиалĕн директорĕ Ирина Письменская, ЧР Патшалӑх Канашĕн депутачĕ Николай Ванеркин, район администрацийĕн пуçлӑхĕ Ростислав Тимофеев, районти хуçалӑхсен ертӳçисемпе специалисчĕсем, çавӑн пекех агрофирмӑн генеральнӑй директорĕ Олег Дельман тата унӑн ашшĕ Александр Дельман хутшӑнчĕç.

Часах ӑратлӑ çамрӑк выльӑхсен тепĕр ушкӑнне илсе килме палӑртнӑ. Кайран вара комплекс тулли хӑватпа ĕçлеме тытӑнĕ. Апла пулсан çынсем валли ĕç вырӑнĕсем татах пулĕç. Вĕсем пур та ĕнтĕ.

Культура пурнӑçĕнчи вырӑнĕ пысӑк

1952 çулта Тойкилтĕ ялĕнче вулав çуртĕнче уçӑлнӑ библиотека 60 çул хушшинче аталану çулĕпе çирĕппĕн утӑмласа пынӑ. Тĕрлĕ çулсенче библиотекӑна Нина Федорова, Антонина Ефимова, Виталий Петров, Клеопатра Романова, Евдокия Тихонова ертсе пынӑ. 1994 çултанпа заведующире Майя Николаева тӑрӑшать. Кашниех вĕсенчен çак библиотекӑна паянхи шая çĕклессипе хӑйĕн тӳпине хывнӑ.

1952 çулта библиотека фондĕнче 847 кĕнеке шутланнӑ, 5 экземпляр хаçат-журнал çырӑнса илнĕ. Библиотекӑна çӳрекенсем 162 çын пулнӑ.

1961 çултанпа библиотека Тойкилтĕри хальхи информаципе культура центрĕнче вырӑн тупнӑ. 2006 çулхи декабрĕн 13-мĕшĕнче вӑл тĕслĕх библиотека пулса тӑнӑ.

Тойкилтĕ библиотеки паян – хальхи информаципе культура центрĕ. Унта компьютер техники те вырнаçтарнӑ, Интернета та тухма пулать, тĕрлĕрен вĕренӳ программисем, вĕренӳре усӑ курмалли компакт-дисксем пур. Библиотека фончĕ çуллен çĕнĕ кĕнекесемпе, электронлӑ изданисемпе пуянланса пырать. Кирек хӑш ӳсĕмри çынсем те кунта хӑйсене кирлĕ информацие вӑхӑтра илме, кирлĕ кĕнекене тупма пултараççĕ. Хальхи вӑхӑтра библиотека услугисемпе усӑ куракансем 665 çын, тĕрлĕ кĕнекесемпе, документсемпе тивĕçтересси çулталӑкра 13624 экземплярпа танлашать.

Библиотекӑна çӳрекенсемшĕн «Медиатека» тата унӑн электронлӑ изданийĕсен пуян коллекцийĕ пысӑк хисепре. Библиотекӑра телевизор тата DVD-плеер пурри вара тĕрлĕ мероприятисене, вĕсен шутĕнче литературӑпа музыка каçĕсене, вулакансен конференцийĕсене, ача-пӑча утренникĕсене, çемье хутшӑнӑвĕсен каçĕсене илĕртӳллĕ те асра юлмалла ирттерме май парать.

Библиотека Тойкилтĕри пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан тĕп шкулпа тачӑ çыхӑну тытать. Библиотекӑра ачасен «Подсолнух» экологи клубне йĕркеленĕ.

18 çул ĕнтĕ Тойкилтĕ ялĕнчи библиотекӑна Майя Николаева ертсе пырать. Майя Анатольевна библиотекарь ĕçĕн ятарлӑ пĕлĕвне илнĕ. Шкул ачисемпе, ял çамрӑкĕсемпе, пенсионерсемпе вӑл куллен туса ирттерекен ĕçсен калӑпӑшĕ те, пĕлтерĕшĕ те пысӑк.

Кӑларӑма В. ШАПОШНИКОВ хатĕрленĕ.

«Пĕрремĕш утӑмсем халĕ те асрах»

1992 çулхи январĕн 1-мĕшĕнче Хорнуй ял Советĕнче ĕçлеме пуçӑннине халĕ те ас тӑватӑп. Ял Советне Чӑваш АССР Аслӑ Канашĕн Президиумĕн Указĕпе 1991 çулхи октябрĕн 14-мĕшĕнче йĕркелерĕç.

Депутатсен Пухӑвĕ малтанах ял Совет председательне Валерий Микашкина суйларĕ. Ун чухне вӑл почта пуçлӑхĕччĕ. Вӑл мана ял Совечĕн счетовод-кассирĕ тата çар учечĕн сĕтелĕн специалисчĕ пулма ĕçе илчĕ.

Анчах та «çӳлти» пуçлӑхсем Валерий Ананьевича почта пуçлӑхĕнчен хӑтарасшӑн пулмарĕç. Çавӑнпа та депутатсен черетсĕр пухӑвне ирттерсе председателе Николай Петров депутата суйларĕç. Ун чухне вӑл Ленин яч. хис. хуçалӑхӑн партком секретарĕнче ĕçленĕччĕ. Тĕп бухгалтер Роза Магаева, секретарь Светлана Иванова пулнӑ. Çапла вара тӑваттӑн туслӑн ĕçе кӳлĕнтĕмĕр. Çулталӑкран секретарьте Маргарита Исакова ĕçлеме пуçӑнчĕ.

Малтанхи утӑмсем çӑмӑл пулман. Уйрӑмах çĕр ыйтӑвĕсемпе нумай ĕçлеме тиветчĕ. Ял Советне çавна валли кӑна туса хунӑ тесе те шухӑшлаттӑмӑр хӑш чухне. Кайран çĕр ыйтӑвĕсемпе ĕçлеме райĕçтӑвкомран тепĕр штат единици хушса пачĕç. Малтанах ку ĕçе С. Архипова тӑватчĕ, 1993 çултанпа Татьяна Никитина пурнӑçлама тытӑнчĕ.

Çĕрсене инвентаризацилес, ялсене газ кĕртес енĕпе ĕçлемелли пайтах пулнӑ. Депутатсем те ку ĕçрен айккинче тӑман. Уйрӑмах ун чухне Ленин яч. хис. хуçалӑх ертӳçинче вӑй хунӑ Леонид Николаев, хуçалӑхӑн склад заведующийĕ пулнӑ Анатолий Федоров, инженер-строителĕ пулнӑ Алексей Атласкин, Хорнуй шкулĕн учителĕ пулнӑ Владислав Смирнов, Тойкилтĕ шкулĕнче вĕрентнĕ Игорь Сергеев нумай тӑрӑшнӑ.

1996 çулта çĕр ĕçĕпе ĕçлекенсен штачĕсене пĕтерчĕç. Унччен илнĕ пĕлӳпе хӑнӑху малашнехи ĕçре те кирлĕ пулчĕ.

Эп ĕçленĕ хушӑра организаци ячĕ 4 хутчен улшӑнчĕ. Пĕтĕмĕшле илсен ку пысӑк пĕлтерĕшлĕ пулнӑ пулĕ, анчах та пирĕншĕн çынсемпе ĕçлесси тĕп вырӑнта тӑнӑ. Экономикӑри тата политикӑри çĕнĕ задачӑсене кура пирĕн ĕç калӑпӑшĕ ӳссе пынӑ кӑна.

Н. Петров Хорнуй ял Совет председателĕнче ĕçленĕ çулсенче (1991 – 1999) Хорнуй ялне газ кĕртнĕ, ял çыннисен 50 проценчĕ çут çанталӑк газĕпе усӑ курма тытӑннӑ. 50 вырӑнлӑ «Аленушка» ача садне хута янӑ. Ленин яч. хис. хуçалӑхпа пĕрле Платкассинче ял клубне çĕкленĕ.

1999 çул вĕçĕнчен тытӑнса 2001 çулхи январĕн 1-мĕшĕччен ял администрацийĕн пуçлӑхĕнче Геннадий Петров ĕçлерĕ. Март уйӑхĕнчен пуçласа ял администрацине Валентина Любимова ертсе пыма пуçларĕ. Ответлӑха туйса, чунне парса пурнӑçлатчĕ вӑл шаннӑ тивĕçе.

Шаптак ялне газ кĕртни аса килет. Ял администрацийĕн пуçлӑхĕнче Валентина Алексеевна пулнӑ ун чухне.

Шаптак ялĕнче актив пухрӑмӑр, граждансен пухӑвне ирттертĕмĕр. Шаптак тата Тойкилтĕ ялĕсене газ кĕртесси пирки В. Любимова тухса калаçрĕ. Ял çыннисем ырласа йышӑнчĕç ку сĕнĕве. Проект хатĕрлемелле пулчĕ. Халӑхран укçа пуçтартӑмӑр, проект хатĕрлерĕмĕр. Газ пӑрӑхĕсене Хусантан кӳрсе килтĕмĕр. Валентина Алексеевна йĕркелесе ертсе пыма пултарнипе, çак ĕçре ӑна ыттисем пулӑшса пынипе, ял çыннисем тӑрӑшнипе 2001 çулта проект хатĕрлерĕмĕр пулсан, 2002 çулхи декабрь уйӑхĕнче Шаптак тата Тойкилтĕ ялĕсенчи çынсен килĕсенче те «кӑвак çулӑм» çунма пуçӑнчĕ.

Çапла, вӑхӑт иртет, пурнӑç малаллах шӑвать. Иртни ерипен манӑçа тухса пырать. Малашлӑхпа пурӑнатпӑр. Апла пулин те юлашки икĕ вунӑ çуллӑх хушшинче хамӑр пурнӑçра пулса иртнĕ улшӑнусем манӑн асрах.

20 çул ытла Хорнуй ял тӑрӑхĕнче вӑй хуракан Генриета ПЕТРОВА аса илĕвĕнчен.

Республика Пуçлăхĕ çулталăка пĕтĕмлетрĕ

Пресс-конференци

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.)

– Эпĕ туятăп, çак тимлĕх ача сачĕсенче вăй хуракансене тухăçлăрах ĕçлеме хавхалантармалла. Апла пулсан пирĕн кĕçĕн ăру татах та ытларах тимлĕх туймалла, вăл шутра тавра курăма аталантарассинче те, – терĕ Михаил Игнатьев.

Шкул çулне çитмен ачапăча учрежденийĕсемпе туллин тивĕçтересsинче татса паман ыйтусем сахал мар. Халĕ çĕннисене тăвас, кивvисене реконструкцилес ĕç пырать. Юлашки 20 çул хушшинче пĕрремĕш хут ача сачĕсем тăвассипе тĕллевлĕ ĕçлеме тытăннă. Кăçал 1573 вырăнлăх çĕнĕ 6 ача сачĕ хута янă. Çулталăк вĕçлениччен 635 вырăнлăх татах 5 ача сачĕ ĕçе кĕртмелле. Иртсе пыракан çулта кашни виççĕмĕш шкула тĕпрен юсаса çĕнетнĕ, çĕнĕ йышши оборудованипе тивĕçтернĕ.

– Çак ĕçсем йăлтах 21 ĕмĕр ыйтăвне тивĕçтерессипе çыхăннă. Паянхи кун кивĕлле ĕçленипе пахалăха ÿстерейĕмĕн, тупăша хăпартаймăн. Эпир хăтлă пурнăç тăвассишĕн тимлетпĕр, апла пулсан пирĕн çĕнĕлĕхе вăя кĕртмелле. Ача сачĕсем юсаса çĕнетессинче кăмăла хуçакан самантсем те тĕл пулчĕç. Подрядчиксен уттавлă ĕçĕсене пула хăш-пĕр ача сачĕ тăвасси чаранса ларчĕ, – терĕ вăл ку енĕпе кăмăлсăрланнине палăртса.

ТĔПРЕ – В. ПУТИН УКАЗĔСЕМ

Иртсе пыракан çулталăкри паллă событисенчен пĕри вăл Раççей Федерацийĕн Президентне В. Путина суйлани пулчĕ. Вăл хăй тивĕçĕсене пурнăçлама пуçласанах 11 Указ кăларчĕ. Вĕсем йăлтах çын пурнăçĕн пахалăхне ÿстерессипе çыхăннă. Çавна май республикăра та ку тĕлĕшпе чылай ĕç вăя кĕчĕ. Республика Пуçлăхĕн "Чăваш Республикинчи пĕтĕмĕшле пĕлÿ паракан вĕрентÿ учрежденийĕсенче вăй хуракан çамрăк учительсен пурăнмалли условийĕсене лайăххлатмалли мерăсем çинчен" Указĕпе килĕшÿллĕн ипотека кредичĕн пĕрремĕш тÿлев пайне патшалăх субсидилет тата кредит процентчĕн çулталăка палăртса хунин 4 процентчĕ чухлĕ тÿлевĕн пĕр пайне саплаштарать.

«Земство тухтăрĕ» программăпа ĕçлеме пуçланăранпа ялсенчи больницăсенче 131 çамрăк врач ĕçлеме тытăннă. Çавăнпа пĕрлех вĕсен пурнăç условийĕсене лайăххлатма 131 миллион тенкĕ Раççей бюджетĕнчен уйăрнă. Маларах шутланă тăрăх 100 врача явăçтарма палăртнă, В. Путинпа калаçнă хыççăн майсем ÿснĕ. Çитес çулта та ку енĕпе ĕçлеме пăхаççĕ. Ку вăл пахалăхлă медицина пулăшăвĕ парассипе тата медицина ĕçченĕсем çитменнине пĕтерессипе çыхăннă. Республика Пуçлăхĕ пĕлтернĕ тăрăх вĕсен ĕç укçи 30 процент ытла ÿснине палăртнă.

Çĕнĕ Указсем, хушусем, саккунсем. Вĕсене йышăнасси вара пирĕн политика партийĕсенчен чылай килет. Никамшăн та вăрттăнлăх мар, саккунсем йышăнассинче «Пĕрлĕхлĕ Раççей» витĕмĕ питĕ пысăк.

КУЛЛЕНХИ ЫЙТУСЕМ

Сăмах май палăртса хăвармалла, кирек епле сферăри ыйтăва та туллин татса панă теме çук, йывăрлăх вăл кирек хăçан та пулнă.

Пĕлетпĕр ĕнтĕ, тавар хакĕ куллен ÿссе пырать. Вĕсен вылявне вара эпир аван туятпăр, мĕншĕн тесен кашниех потребитель шутне кĕрет. Çакă чи малтан пурнăç шайне пысăк витĕм кÿрет. Чăваш Республикинче Атăл çи федераллă округри регионсем хушшинче чи пĕчĕк хаксем пулнине палăртмалла.

Кашни яллă района физкультурăпа спорт комплексĕсемпе туллин тивĕçтернĕ. Çакă уйрăмах çамрăксене сывă пурнăç йĕркине ăша хывса ÿсме, кирлĕ пек аталанма пулăшмалла. Аслă ăрурисем те асăннă комплексемпе туллин усă кураççĕ.

Иртсе пыракан çулталăкри уйрăмах пысăк пĕлтерĕшлĕ событисен шутне Раççей Федерацийĕ ВТОна кĕнине палăртмалла. Пирĕн тĕллев – пысăк рынокра çирĕп вырăн йышăнасси. Çĕнĕ технологипе ĕçлесен лайăх аталаннă отраслĕсен тата регионсем пĕтĕмĕшле конкуренцие çăмăлрах чăтса ирттерĕççĕ. Ку пысăк ыйту ял хуçалăхĕçне тÿрремĕнех пырса тивет. Пирĕн тĕллев – пысăк пахалăхлă продукци хатĕрлесе хамăр конкурентлăха кăтартасси.

Пресс-конференцире тĕрлĕ отрасле пырса тивекен 35 ыйту хускалчĕ.

– Республикăра пурăнакан хисеплĕ çыннăмăрсем! Çулталăкра тунă çитĕнÿсем – пĕрлехи ĕç. Кунта кашнин тÿпи пысăк: заводра-и е уйхирте, сывлăх сыхлавĕнче-и е культурăра тăрăшать – пурте Чăваш Ен, Раççей хăтлăхĕшĕн, пĕрлехи тăнăçлăхшăн тимлет. Апла пулсан тÿрĕ чунпа тимлекен кашни çын тав сăмахне тивĕç. Ку таранччен сахал мар пурнăçланă, умра вара татах та пысăк тĕллевсем, – терĕ Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев тав туса тата çитсе килекен уявсем ячĕпе саламласа.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.

Патент системипе усă курма

Налук тÿлессинчи çĕнĕлĕхсем

2013 çултан тытăнса налук тÿлемелли патент системипе усă курассинче çĕнĕлĕхсем пур. Унпа уйрăм предпринимательсем усă курма пултараççĕ. Патент системипе усă курас текенсен хăйсем пурăнакан вырăнти налук органĕнче учета тăмалла.

Уйрăм предприниматель 2013 çултан тытăнса налук тÿлеме патент системипе усă курма тытăнасшăн пулсан, унăн 2012 çулхи декабрĕн 20-мĕшĕнчен кая юлмасăр ятарлă формăпа заявлени çырса памалла.

Патент системипе усă курма пултаракансен списокне палăртнă. Патентшăн тÿлемелли укçа-тенкĕ сумми çулталăк хушшинче предпринимательмĕн чухлĕ тупăш илме пултарнин виçинчен килет. Ку суммăна тупăша 6 процент çине хутласа палăртаççĕ.

Акă хăш-пĕр предпринимательство ĕçĕ-хĕлĕнчен çулталăкра тупăш илме пултарнин виçине çакăн чухлĕ палăртнă:

– парикмахер тата косметика ĕçĕхĕлĕ пурнăçлассипе тара тытса 3 çын таран ĕçлеттернĕ чухне – 175 пин тенкĕ, 4 – 5 çын пулсан – 245 пин тенкĕ, 6 – 10 çын пулсан – 350 пин тенкĕ т. ыт. те;

– автотранспортпа çынсем е груз турттарса парассипе пулăшу ĕçĕсем пурнăçлама (кашни транспорт хатĕрĕ пуçне) – 250 пин тенкĕ;

– пассажирсем турттарса çÿреме (таксисĕр пуçне, кашни транспорт хатĕрĕшĕн) – 670 пин тенкĕ;

– стационарлă суту-илÿ вырăнĕнче ваккăн тавар сутассипе (суту-илÿ залĕ 50 тăваткал метртан ытла мар пулсан) – пĕр тăваткал метр лаптăк пуçне 40 пин тенкĕ;

– стационарлă суту-илÿ вырăнĕнче ваккăн тавар сутассипе (суту-илÿ залĕ пулмасан) тата стационарлă мар объектсенчен тавар сутассипе – 1 суту-илÿ вырăнĕшĕн 270 пин тенкĕ.

2012 çулхи июнĕн 25-мĕшĕнче йышăннă 94-ФЗ № Федераллă саккуна официаллă майпа пичетлесе кăларичченпанă патентсен вăхăчĕ 2013 çулхи январĕн 1-мĕшĕнче тухать пулсан, вĕсем 2012 çулхи декабрĕн 31-мĕшĕччен вăйра шутланаççĕ.

Л. МИХАЙЛОВА,

Федераллă налук служби Чăваш Республикинчи районсем хушшинчи 6-мĕш номерлĕ инспекцийĕн пуçлăхĕн çумĕ, РФ патшалăх граждан службин 3-мĕш класлă советникĕ.

Çĕнĕ ушкăн йĕркеленчĕ

Культура хыпарĕсем

Нумаях пулмасть Москакассинчи информаципе культура центрĕ çумĕнче «Шураппа» фольклор ушкăнĕ йĕркеленчĕ.

Çак пултарулăх ушкăнне йĕркелес тесе 1970-мĕш çулсенче «Шусăм» ушкăна ертсе пынă Софья Ершова тата Москакасси ял тăрăхĕнчи вăрçăпа ĕç ветеранĕсен канашĕн ертÿçи Вера Беспалова чылай тăрăшрĕç. «Шураппа» ушкăн эрнере икĕ хут информаципе культура центрне пуçтăранать. Кĕвĕçемĕ енчен вара ЧР культура тава тивĕçлĕ ĕçченĕ Надежда Кондукторова ертсе пырать.

Мĕнле юрăсемпе савăнтарать-ха ял халăхне çак ушкăн? Вĕсем ĕлĕкхи юрăсене тĕрлĕ çĕртен пуçтарчĕç. Чăннипех те юррисене итлеме питĕ кăмăллă. Çак ушкăна 80 çул урлă каçнă Елена Пушкина та çÿрени пурне те хавхалантарать. Вăл юрлакан ĕлĕкхи юрăсемпе ушкăна çÿрекенсем пурте кăсăкланаççĕ, вĕренсе юлма тăрăшаççĕ.

Кĕске хушăрах ушкăн Москакасси тата Рыккакасси клубĕсенче хăйĕн концерт программипе савăнтарчĕ. Хушăран ташă çаврăмĕсене те кăтартрĕç ăстасем. Ял çыннисем вара вĕсене тăвăллăн алă çупса хавхалантарчĕç.

Рыккакасси ялĕнче пурăнакан Вера Пайкова пултарулăх ушкăнне тав сăмахĕ каланă май чăтаймасăр хăйсен ялĕ çинчен хывнă юрра шăрантарса пачĕ. Унпа пĕрле ăна пурте юрларĕç. Ку ялта эпир ку таранччен илтмен юрăсемпе те паллашса килтĕмĕр.

Концертсем умĕн библиотека ертÿçи Любовь Ванюшкина кĕнекесен выставкине йĕркелерĕ, çĕнĕ кĕнекесемпе паллаштарчĕ. Рыккакасси ялĕнче пурăнакансене уйăхсерен кĕнекесемпе тивĕçтерме каласса татăлчĕ вăл.

Г. ГОЛУБЕВА,

ЧР культура тава тивĕçлĕ ĕçченĕ.

Юбилей

Саламлатпăр

Хаклă тăвана, юратнă çыннăмăра, хисеплĕ вĕрентекене – Хорнуй ялĕнче пурăнакан **Николай Филиппович ЕРШОВА** 80 çул тултарнă ятпа чун-чĕререн саламлатпăр. Сывлăху сирĕн çирĕп пултăр, кĕреку çăкăр-тăвартан ан таталтăр. Ачусен, мăнукусен ырлăхне курса савăнмалла пултăр.

Саламлаканĕсем: Хорнуй шкулĕнче ĕçленĕ учительсем, мăшăрĕ, ачисем, мăнукĕсем, тăванĕсем.

Орининти вăтам шкулта чăваш чĕлхипе литературине вĕрентекен **Лайма Владимировна ГОРШКОВАНА** сумлă юбилей ячĕпе ăшшăн саламлатпăр. Лайма Владимировна – хисеплĕ педагог, юратнă анне, ырă кăмăллă асанне. Юман пек çирĕп сывлăх, телей, ăнăçу, чăваш сурпанĕ пек вăрăм кун-çул, хушпу тенкисем пек çутă пурнăç сунатпăр. Яланах хальхи пек ырă кăмăллă, хастар та пултарулла пулăр. Турă сире вăй-хал парнелетĕр, чир-чĕртен упрасa тăтăр.

Салампа: Орининти вăтам шкул коллективĕ, кунтан вĕренсе тухнисемпе шкул ачисем.

Универсаллă электронлă карттăсем

10 заявлени йышăннă ĕнтĕ

Чăваш Енре универсаллă электронлă карттăсем (УЭК) пама ыйтакансенчен заявленисем йышăнма пуçланă. Йышăну пункчĕсем республика Сывлăха сыхлас ĕç тата социаллă аталану министерствин «Медицина информаципе аналитика центрĕ» бюджет учрежденийĕнче вырнаçнă. Адресĕ: Шупашкар хули, Калинин урамĕ, 112. Заявленисене çавăн пекех Перекет банкĕн 3 уйрăмĕнче йышăнаççĕ: И. Яковлев проспекчĕ, 3А; Октябре 50 çул урам, 17А; К. Маркс урамĕ, 52.

Ноябрĕн 27-мĕшĕнче республикăра пурăнакансенчен универсаллă электронлă карттăсем пама ыйтса çырнă 10 заявлени йышăннă. «Патшалăх тата муниципаллă услугăсене йĕркелесси çинчен» Федераллă саккунпа килĕшÿллĕн официаллă майпа заявленисене 2013 çулхи январĕн 1-мĕшĕнчен тытăнса йышăнма пуçлаççĕ.

Аса илтеретпĕр, ноябрĕн 27-мĕшĕнче Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕ иккĕмĕш вулавна ытларах сасăпа «Универсаллă электронлă картта çинчен» саккун проектне йышăннăччĕ. Вăл республика территорийĕнче УЭК туса хатĕрлессин, парассин тата пăхса тăрассин ĕçне-хĕлне йĕркелет. Перекет банкĕ, универсаллă электронлă карттăсене Чăваш Ен территорийĕнче пурнăçа кĕртессин проекчĕн активлă участникĕсенчен пĕри пулса тăнă май, карттăсем илме çынсенчен заявкăсем йышăнать.

Республика Сывлăха сыхлас ĕç тата социаллă аталану министерствин «Медицина информаципе аналитика центрĕ» бюджет учрежденийĕн уполномоченнăй организацийĕ пĕлтернĕ тăрăх 2013 çулта универсаллă электронлă карттăсене 1 пин ытла штук кăларма палăртаççĕ.

Гражданинăн даннăйĕсемпе вăл ирĕк памасăр усă курма май çук. Карттăпа усă курас тесен ятарлă ПИН-код кĕртмелле. Ăна картта хуçи кăна пĕлет.

Раççейре универсаллă электронлă карттăсене тÿлевсĕр майпа граждансене 2013 çулхи январĕн 1-мĕшĕнчен тытăнса пама пуçлаççĕ. Федераллă саккунпа килĕшÿллĕн 2014 çултан пуçăнса асăннă вăхăтчен картта илме ыйтса заявлени паманнисене те тата картта илес марри пирки заявлени паманнисене УЭК пама тытăнаççĕ. Граждан УЭК илнĕ хыççăн та ăна кирек хăçан та палăртнă йĕркепе пăрахăçлама пултарать. Çавна валли заявлени çырмалла та Чăваш Ен Сывлăха сыхлас ĕç тата социаллă аталану министерствин «Медицина информаципе аналитика центрĕ» бюджет учрежденине ярса памалла (адресĕ: Шупашкар хули, Калинин урамĕ, 112-мĕш çурт).

Паянхи куна УЭКа çĕршыври пилотлă пилĕк регионта тĕрĕслевлĕ пурнăçа кĕртме тытăннă. Вăл шутра Астрахань тата Волгоград облаçĕсем, Пушкăрт тата Тутар Республикисем, Краснодар крайĕ. Вĕсенче 5 пин çын картта илнĕ ĕнтĕ.

УЭК хÿтлĕх системине патшалăх гарантилет. 2006 çултах «Харпăр хăйĕн даннăйĕсем çинчен» Федераллă саккун йышăннă. Унта харпăр хăйĕн даннăйĕсене хатĕрленĕ чухне çыннăн прависемпе ирĕклĕхĕсене хÿтĕлесси, кашни çыннăн тата çемье вăрттăнлăхĕсене пĕлтерме юраманни тĕп вырăнта пулнине палăртнă. Банк карттипе танлаштарсан универсаллă электронлă карттăн хÿтлĕх шайĕ пысăкрах. Унта хÿтлĕхĕн аппарат кăна мар, программа хатĕрĕсем те пур. Вĕсене вара патшалăх çирĕп тĕрĕслесе тăрать. УЭК çухатсан унăн дубликатне илме май пур. Унчен вара çухатнă карттăна ĕçлеме чармалла (блокировать тумалла).

Универсаллă электронлă картта çын кам пулнине çирĕплетекен документ пулса тăрать. Унта обязательнăй медицина страхованийĕн полисĕн, обязательнăй пенси страховании свидетельствин, транспорт тата банк приложенийĕсем пур. Универсаллă электронлă карттăпа усă курса патшалăхăн тата муниципаллă тĕрлĕ услугăсемпе усă курма, ЖКХ, сыхăну услугисемшĕн тÿлеме, магазинта тавар туянма, транспорт билечĕшĕн тÿлеме т. ыт. те пулать.

ЧР Информполитика министерстви.

«Надежда» центр сире яланах кĕтет

Психолог патĕнче

«Средне-Волжский Транснефтепродукт» акционерсен уçă общества кăçал пирĕн район çыннисемшĕн пысăк парне турĕ. Вĕсем ырă кăмăллăх шучĕпе çĕр пин тенкĕ укçа хывнипе Муркашри А. Николаев ячĕллĕ ача-пăча библиотекинче «Надежда» консультаципе методика центрĕ уçма май килчĕ. Пулăшупа тĕрĕс те вырăнлă усă курнинче район администрацийĕн, культура тата архив ĕçĕсен пайĕн тӳписем пысăк. Центр ĕçе пуçăннăранпа вăхăчĕ нумаях та иртмерĕ, апла пулин те пулăшу кӳни курăмлă.

– Эпир ытларах шкул ачисемпе, çул çитмен çамрăксемпе ĕçлетпĕр. Çитĕнекен ăру шухăш-кăмăлĕ питĕ вылянчăк тата ăна кĕтмен çĕртен тухнă инкек часах амантма, çавна май тĕрĕс çултан пăрма пултарать. Кунта вара ачана вăхăтра пулăшни, ăна тĕрĕс çул кăтартни питĕ кирлĕ. Асăннă центрăн тĕп тĕллевĕ – йывăр лару-тăрăва лекнисене пĕччен-лĕхре хăварас марри, çавăн пекех вĕсемпе малтанхи тапхăртах профилактика енĕпе ытларах тимлесси, – тет кунти специалист Н. Казакова кулленхи ĕç-хĕлпе паллаштарнă май.

Йывăр шăпаллă çамрăксен, çемьесен ĕçĕсене район администрацийĕнче ятарлă комиссире пăхса тухаççĕ. Надежда Владимировна шăпах çак комисси членĕ, ку тĕлĕшри лару-тăрăва вăл аван пĕлсе-курса тăрать. Çавна май вĕсемпе кашнинпе тачă ĕçлеме тăрăшать. Хăш чухне вара çамрăксемпе кăна мар, вĕсен ашшĕ-амăшĕпе те калаçма тивет. Тепĕр тесен ача-пăча воспитанийĕшĕн чи малтан ашшĕ-амăшĕ ответлă вĕт. Тĕрĕс çулйĕртен пăрăннăранах йывăр лару-тăру килсе тухать те. Ку, паллах, ытларах чухне алкоголь продукцийĕн витĕмĕпе çыхăннă.

Чăн та йывăр самантра çумра ăнланма пултаракан çын пулни, унпа чуна уçса калаçни питĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ. Апла пулсан асăннă центра çул тытар. Кунта килти евĕр лăпкă та ăшă лару-тăру, çумра вара психолог е ытти специалист. Апла пулсан çыннăн чун-чĕре çумĕнчи хĕлĕхĕ таталнине те тӳрлетме пулăшаççех. Анчах та çакăнтан сыхланасчĕ, инкек-синкеке лекнĕ çын чунĕ тăваннипе хăй пурнăçне хура тĕспе ан сăрлатăрччĕ. Çак саманта çĕнтерме тата малашлăха шанăçпа пăхма пулăшаççех кунта тăрăшакансем. Тата йывăр самантра тăвата стена хушшинче кăна ларни пачах та çăмăллăх кӳмест. Кун пек чухне çын хушшине тухмалла, анчах та тĕрĕс çултан пăрăннисем патне мар. Çакă питĕ вылянчăклă самант.

– Эпир сире хамăр патра кирек хăçан та хапăл тăватпăр. Чунра йывăр чухне кунта килме ан именĕр. Эсир пирĕнпе калаçни, пулăшу ыйтни çакăнтах юлĕ, сирĕн чунăр вара сипленĕ, – терĕ Надежда Владимировна центра килме йыхравласа.

Палăртса хăвармалла, «Надежда» центр нихăçан та пушă лармасть. Кунта харпăр хăй шухăш-кăмăлне пайлас текенсем яланах тупăнаççĕ. Асăннă центра уйрăммăн кăна мар, класпа пĕрле те килеççĕ. Вĕсемпе кунта тĕрлĕ калаçусем, семинарсем, профилактика сехечĕсем, ытти мероприятисем йĕркелеççĕ. Акă «Сывă пурнăç йĕркишĕн» уйăхлăхра мĕнле кăна ĕç ирттермен пулĕ центрта. Çак ĕç шайне тĕрĕс апатлану пирки калаçни те кĕрет. «Надежда» центр ĕçĕ сывлăх сыхлавĕн, вĕрентӳпе çамрăксен политикин пайĕн, шалти ĕçсен тытăмĕн специалисчĕсемпе тата ыттисемпе пĕрле пурнăçланать. Кун пек чухне ĕç пахалăхĕ татах та ӳсет. Акă çак кунсенче кăна асăннă центр ĕçне республика шайĕнче тишкерчĕç, ăна ыттисем умне тĕслĕхе лартрĕç. Çавăн пекех кунти аталанупа республикăри культура ĕçченĕсем килсе паллашрĕç. Апла пулсан центр малашлăхĕ пурах.

Ман аллăма сĕнӳсен кĕнеки лекрĕ. Кунта килекенсем хăйсен шухăш-кăмăлне палăртнă, вĕсем кашниех тав сăмахĕ вырăнĕнче. Кĕнекере çапла çырнисене вуларăм. «Центр ĕçлени ачасемшĕн кăна мар, пирĕншĕн, учительсемшĕн те, питĕ кирлĕ. Çакăнта чăнах та урăхларах лару-тăру, ăнлану. Специалистпа ирттернĕ калаçусене хамăр уроксенче те усă куратпăр, сӳтсе яватпăр».

Йĕри-тавралла пăхарха, йывăрлăха лекнисене тимлĕхсĕр хăварар мар. Аманнă турата вăхăтра сиплесен вăл юсанатех, ăна пĕрре хуçса хурсан нихăçан та сыпăнмĕ, пурнăç вара пĕрре кăна килет.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.
Автор сăн ӳкерчĕкĕ.

Çĕнĕ çул умĕнхи асăрхаттару

Теттесем хыçĕнчи хăрушлăх

Раштава кĕнĕ май телевидени передачисенче те ял-хуласенче Çĕнĕ çула хатĕрленни пирки хыпарсем ытларах та ытларах курăнаççĕ. Кашни кун иртмессерен урамсемпе çуртсем таврашĕнче электричество гирляндисем йышланнăран пурте сисетпĕр, Çĕнĕ çул çывăхрах та çывăхрах. Кунпа пĕрлех хамăр сисмесĕрех кашниех унран асамлăх кĕтсе ăна анлă уявлама хатĕрленетпĕр. Çĕнĕ çул вăл – политикăн нихăш енне те пырса тивмен уяв. Çавăнпах ăна пурте пĕр йышра уявласси халăхăн йăлинче çирĕп никĕсленнĕ. Çак уява туллин кĕтсе илесси те халăхра пысăк пĕлтерĕшлĕ. Çак самант ытларах асра юлтăр тесе ĕç коллективĕсенче уява паллă тума тăтăшах çĕнĕлĕхсем кĕртеççĕ, елкăна электричествăн илемлĕ çутипе, тĕрлĕ çуртасемпе капăрлатаççĕ, савăнăç хăтне анлăлатма пиротехника изделийĕсемпе ытлă-çитлех усă кураççĕ. Халĕ каланине шута илсе шăпах çак тапхăр пушар тухаслăх тĕлĕшпе пысăк хăрушлăх кăларса тăратать те. Çакна эпир тăвакан çулленхи тишкерӳсем те çирĕплетеççĕ. Пĕтĕмлетсе калатăп, уявсенчи пушарсенче шăпах илĕртӳллĕ пиротехника изделийĕсем малти вырăна тухаççĕ.

Пытарма кирлĕ мар, паянхи рынок пиротехника изделийĕсенчен питĕ пуян. Вĕсем хушшинче иккĕленӳллĕ производство продукчĕсем те çук мар. Çавăнпа та хамăр енчен ку вăхăтра çирĕп тĕрĕслевсем йĕркелетпĕр. Шăпах иккĕленӳллĕ пиротехника изделийĕсене туянакан уяври савăнăç кĕрекине хăрушлăх илсе çитерет те. Кунпа пĕрлех пиротехника хатĕрĕсене ачасене шанса пани те инкеке анлă çул уçни тесе калас килет. Пиротехника хатĕрĕсен хăрушлăх факторĕсем: вĕсен кусăмĕн кинетика энергийĕ, сирпĕнес вăйĕ тата ванчăксем инçете сапаланас туртăмĕ т. ыт. те.

Тавар туянаканăн малтанах çакна пĕлмелле. Пиротехника хатĕрĕсене ваккăн сутма суту-илӳ залĕллĕ магазинсемпе павильонсенче кăна ирĕк пур е куçарса çӳремелли ятарлă киосксенче.

Асăннă препаратсемпе сутă тăвакансене паян çакна асăрхаттаратăп: сутăва кăларакан пиротехника хатĕрĕсене упрама ятарлă пӳлĕмсем кирлĕ. Вĕсемпе усă курассине тата унта мĕн чухлĕ пиротехника хатĕрĕ упрасси пирки вырăнти патшалăх пушар надзорĕн органĕсемпе килĕшсе таталмалла. Юрăхсăра тухнă пиротехника хатĕрĕсен уйрăм вырăнта упранмалла.

Кашни пиротехника изделийĕпе пĕрлех (ваккисене валли – кашни упаковкăрах) унпа епле усă курмаллине вырăсла çырса ăнлантарнă инструкци пулмалла. Вĕсемпе сутă тунă вырăнсенче çак хатĕрсене ĕçлеттерсе тĕрĕслесси практикăра пулмалла мар.

Кĕскен каласан, Çĕнĕ çул фейерверкĕ савăнăç çеç илсе килтĕр тесен пасарсенче е ют çынран иккĕленӳллĕ пиротехника хатĕрĕсем тархасшăн ан туянăр. Туяннисемпе усă курма пуçличчен вĕсен инструкцийĕсемпе тĕплĕн паллашăр.

Çывхаракан Çĕнĕ çул кашни киле савăнăç çеç илсе килтĕр!

А. ИЗОНОВ,
патшалăх пушар надзорĕн районти уйрăмĕн ертӳçи.

Культура ыйтăвĕсемпе

«Юрă çĕклет чун-чĕрене»

Паян ялсен аталанăвĕ пирки тĕрлĕ шайра шанчăк çуратакан калаçусем иртеççĕ. Вĕсен никĕсĕ çинче ялта пурăнаканăн тата çĕр ĕçĕнче вăй хураканăн пурнăçне лайăхлатма, ĕç условийĕсене çĕнетме ыранхи куна шантаракан программăсем çуралаççĕ. Çак ырă туртăм Раççей Федерацийĕн шайĕнчи пекех Чăваш Республикинче те, Муркаш районĕнче те сисĕнет. Хăйĕн пурнăçне ял хуçалăхĕпе çыхăнтарнисен вара çĕр ĕçĕпе ĕçлесех тата выльăх-чĕрлĕх пăхсах ĕмĕре ирттермелле мар вĕт-ха. Вĕсене чун çимĕçĕ те çителĕклĕ кирлĕ. «Пĕр çăкăрпа çеç тутă пулаймастăн», – тенĕ малашлăха тинкерсе мăн асаттесемпе асаннесем. Çак чăнлăх çулсем иртнĕ май нимĕн чухлĕ те улшăнмасть. Ăна эпир ял пурнăçĕн кашни утăмĕнче курса тăратпăр.

Шкул ачисем тăван халăх историйĕпе культурине лайăххрах пĕлччĕр тесен музыка урокĕсенче тĕрлĕ темăсемпе усă курса ĕçлемеллине лайăх ăнланаççĕ вĕрентекенсем. Халăх юрри-кĕввинче пысăк вăйпа аталану туйăмĕ пуррине паян шкулти кашни музыка учителĕ ăнланать. Пулас ăрăва çакă мĕнле витĕм кӳрет-ха? Атте-аннесемпе асаттеасаннесен юрри-кĕвви кашни ачана хăй чăваш пулнине тата наци пахалăхне туйма, характерне çирĕплетме пулăшать. Çакă пулас ăрăвăн çулне уçни пирки те иккĕленӳ çук. Çакна нумаях пулмасть Турайри вăтам шкулта иртнĕ районти музыка учителĕсен методика пĕрлешĕвĕн ĕçĕ-хĕлĕ те кăтартса пачĕ. Кунта Турайри вăтам шкулта вĕренекенсемпе кĕвĕ урокĕсем ирттерекен Калерия Албутова 8-мĕш класра уçă урок пачĕ. Калерия Ивановна кунпа пĕрлех çав кун шкул ачисемпе тата вĕрентекенсемпе Чăваш Республикин культура тава тивĕçлĕ ĕçченĕпе, паллă композиторпа Юрий Жуковпа тĕл пулу ирттерни те кашнийĕнех асра юлчĕ. Унăн пултарулăхĕпе тата пурнăçĕпе тарăнрах паллашса шкул ачисен музыкăпа эстетика туйăмне ӳстерес тĕллев тĕп вырăнта пулчĕ.

Композитора халалланă уява хĕр ачасен ушкăнĕ «Чечеклен, юратнă Чăваш Ен» юрăпа пуçларĕ. Ю. Жуков кĕвĕленĕ юрă тĕл пулăва уçса залра илемлĕн янăрарĕ. Унтан ачасем Юрий Нестеровичăн пурнăç çулĕпе, унăн пултарулăхĕпе тĕплĕн паллашрĕç тата паллаштарчĕç. Хăйсене композиторпа çыхăннă тĕрлĕ ыйтусем кăсăклантарнăран ачасен ыйтăвĕсем те пĕри тепринчен интереслĕрех пулчĕç. Ачасем хускатнă ыйтусем çине пултаруллă ентеш туллин те уçăмлăн хуравларĕ. Кунта хăш-пĕр юрăсен историйĕ ачасемшĕн те, вĕрентекенсемшĕн те кăсăклă пулнине пытарма çук.

– Мĕнле çуралать-ха кĕвĕ? Хăш вăхăтра çырăнать илемлĕ юрă? – пулчĕ пĕр ыйту.

– Ăшран, чунтан тухать вăл. Сăвă содержанийĕнчен те пулас юрăн пурнăçĕ нумай килет, – хуравларĕ композитор. – Паллах, кĕвĕ тытăмне вĕренмесĕр, юрра туйма пĕлмесĕр, Турă пани пулмасăр çавăн пек илемлĕ юрăсем çуралмĕччĕç те пулĕ. Тавах куншăн атте-аннене, хама вĕрентекенсене тата паян сăвăпа тивĕçтерекен поэтсене.

Ăшă кăмăлпа иртрĕ тĕл пулу. Ю. Жуков кĕвĕленĕ тĕрлĕ юрă нумайччен янăрарĕ уявра. Ачасем те, вĕрентекенсем те тулли кăмăлпа шăрантарчĕç унăн юррисене. Композиторпа пĕрле юрлама тӳр килнишĕн пурте савăнчĕç:

«...Юрă çĕклет чун-чĕрене,
Çунат парать ĕмĕтсене».

Пирĕн тăрăхра çакăн пек чаплă композитор пулни чăн та чуна çĕклет. Эпир унпа мухтанатпăр. Ăна ырлăх-сывлăх сунса пултарулăх ĕçĕнче татах та ӳсĕмсем тума сĕнетпĕр. Шкулсенче хамăр тăрăхри паллă çынсемпе тăтăшах тĕл пулни питĕ вырăнлă.

Чăваш юррийĕн çут хĕвелĕ
Тесе калас килет ăна.
Кĕввийĕ унăн вут-хĕлхемлĕ
Тыткăна илет чуна.

Г. АНДРЕЕВА,
Турайри вăтам шкулти чăваш чĕлхипе литературине вĕрентекен.

Ачасем – пирĕн малашлăх

Çемьере килĕшӳ хуçалантăр

Сăн ӳкерчĕкре эсир Хорнуйĕнче пурăнакан Петровсен хисеплĕ çемйине куратăр. Виçĕ ача амăшĕ Эльвира Анатольевна ача садĕнче воспитательте тăрăшать. Çемье пуçĕ Александр Николаевич – В. Егорова ячĕллĕ спорт шкулĕн ертӳçин çумĕ. Ноябрь уйăхĕнче вĕсен виççĕмĕш ачи Милана кун çути курчĕ. Çавна май Петровсем ача амăшĕн республика шайĕнчи капиталне тивĕçрĕç.

Р. ИЛЛАРИОНОВА сăн ӳкерчĕкĕ.

Çĕнĕлĕхсем медицина пулăшăвĕн пахалăхне ўстереççĕ

Çулталăка пĕтĕмлетсе

2011–2012 çулсем валли хатĕрленĕ сывлăх сыхлавне модернизацилессин программи вĕçленсе пырать. Патшалăхăн çак программипе усă курнăран пирĕн районта та ырă улшăнусем пулса иртрĕç. Кун пирки тĕплĕнрех районти тĕп больницăн тĕп врачĕпе Владислав ДАНИЛОВПА калаçатпăр.

– Владислав Григорьевич, модернизаци программине хутшăнса пирĕн районта мĕнле çĕнĕлĕхсем пулса иртрĕç? Вĕсем медицина услугисен пахалăхне ўстерме пулăшрĕç-и?

– Малтанах модернизаци виçĕ енлĕн пулса пынине каламалла. Пĕрремĕшĕ – сывлăх сыхлавĕн учрежденийĕсен пурлăх базине пуянлатасси, çĕнетсе çирĕплетесси. Иккĕмĕшĕ информаци технологийĕсене пырса тивет. Виççĕмĕшĕ – медицина пулăшăвĕ памалли стандартсемпе ĕçлесси.

Модернизаци программипе килĕшўллĕн пирĕн районти сывлăх сыхлав сферинче те палăрамлă ырă улшăнусем пулса иртрĕç. Пĕлтĕр акă районти иккĕмĕш номерлĕ больницăра юсав ĕçĕсем турăмăр, çивитти улăштартăмăр. Кунсăр пуçне районти тĕп больницăна пысăк пахалăхлă, хальхи вăхăта тивĕçтерекен медицина оборудованийĕ туянса вырнаçтарнине каламалла. Программăн пĕрремĕш çулĕнче икĕ миллион тенкĕ ытла тăракан маммограф, фибробронхоскоп туянтăмăр. Иккĕмĕш çулĕнче каллех хаклă йышши оборудовани – УЗИ аппаратурине вырнаçтартăмăр. Аукционта укçа-тенкĕ перекетлеме май тупнăран операци тумалли эндоскопи оборудованине те туянтăмăр. Ку аппаратпа хырăмлăхри операцисене пысăккăн касмасăрах тума пулать. Аппаратпа кĕçех ĕçлеме тытăнмалла. Унпа усă курса ĕçлеме пирĕн хирург Хусанта ятарлă вĕренў курсĕнче пулчĕ, хальхи вăхăтра Шупашкарта медицина сестрисем те вĕренеççĕ.

Çавăн пекех модернизаци программине хутшăнса электрокардиографсем вырнаçтартăмăр. Пĕтĕмĕшле вара эпир 7 миллион та 653 пин те 300 тенкĕлĕх оборудовани туяннă.

Паллах çакăн пек пахалăхлă оборудовани пулни медицина услугисен пахалăхне те ўстерме май парать. Мĕншĕн тесен чирлĕ çынна сиплесси тĕрĕс диагноз лартнипе çыхăннă-çке-ха. Ку ĕçре вара çĕнĕ оборудовани пысăк пулăшу кўни куç кĕрет.

– Модернизацин тепĕр пысăк пайĕ информатизаципе çыхăннă терĕмĕр. Кунта ĕççем мĕнле шайра?

– Информатизаци валли те укçа-тенкĕ уйăрса панă – пĕр миллион тенкĕ ытла. Унпа усă курса малтанах электронлă регистратура ĕçлеттерсе ятăмăр. Çапла вара е компьютер урлă, е телефонпа шăнкăравласа, е участокри пĕтĕмĕшле практика врачĕ урлă кирлĕ врач патне черете çырăнма пулать. Муркашрисем патне кăна мар, хула больницисене те.

Халĕ больницăри компьютерсене централизацилесси пырать. Кабель çыхăнăвне структурăласа йĕркелессипе Хусанти специалистсем ĕçлеççĕ. Кĕçех амбулатори карттисене те, чир историйĕсене те электронлă майпа туса пырасси ĕçе кĕрĕ.

– Медицина пулăшăвне парассинче стандартсемпе усă курасси пирки калас пулсан хальлĕхе миçе чире стандартпа сиплетĕр?

– Хальлĕхе пирĕн больницăра çирĕм ытла чире стандартпа сиплетпĕр. Вĕсем ытларах шыçă чирĕсене, сурансене сиплессипе çыхăннисем. Стандартпа ĕçлесси пĕр-пĕр чир пуррине çирĕплетме палăртнă анализсем парассине, палăртнă консультацисем ирттерессине, çынна палăртнă оборудованипе тĕрĕслессине тата палăртнă эмелсемпе сиплессине пĕлтерет.

Чирсене стандартпа сипленĕшĕн вара Обязательнăй медицина страховани фончĕ укçа уйăрса парать. Икĕ çул хушшинче пурĕ 16 миллион тенкĕ ытла куçарса панă. Стационарта стандартсемпе сипленĕшĕн – 13 миллион тенкĕ ытла, амбулаторинче çапла майпа сипленĕшĕн 3 миллон тенкĕ ытла куçарнă.

Çав сумма чире сиплекенсене ĕç укçи тўлеме тата эмелсемпе тĕрлĕ медицина хатĕрĕсем туянма каять. Стандартпа ĕçленине тишкерсе тăма тĕп больница шайĕнче ятарлă комисси йĕркеленĕ.

Кунсăр пуçне модернизаци программипех 14 çулхи ачасене диспансеризаци ирттерме 353 пин тенкĕ уйăрса панă. Çак сумма 353 (районта çавăн чухлĕ пулнă) ачана диспансеризацие хутшăнтарма май пачĕ.

– Врачсем çителĕксĕрри – республикăри ытти нумай районта çивĕч тăракан ыйту. Пирĕн районта ку тĕлĕшпе лару-тăру япăх маррине больницăна пулăшу ыйтма пыракансем сиснех ĕнтĕ. Апла пулин те кăçал йышăннă «Земство тухтăрĕ» программăпа Муркашра та çĕнĕ специалистсем ĕçе кўлĕнчĕç.

– Çапла. Пирĕн республикăра та, Раççейри ытти чылай кĕтесри пекех, ялсенчи больницăсенче врачсем çителĕксĕрри чи çивĕч ыйту шутланнă. Пирĕн ку енĕпе ыттисемпе танлаштарсан лару-тăру яланах чылай лайăхрах пулнă. Сăмахран, пирĕн хирургсем Етĕрне районне кайса та пулăшу панă.

Пирĕн больницăра вара паянхи куна «Земство тухтăрĕ» программăна хутшăнакан 7 врач тăрăшать. Ытларахăшĕ Муркаш районĕнче çуралса ўснисемех. Пурте çамрăк хастар специалистсем.

Çак программăна çитес çула та тăснă. Çапла майпа малашне ялти больницăсене ĕçлеме каякансене кăна мар, ĕçлекенсен поселокĕсене (рабочие поселки тетпĕр) кайма килĕшекен врачсене те пĕрер миллион тенкĕ парса хавхалантарĕç. Патшалăх пулăшăвĕпе усă курса вара вĕсен пурăнмалли çурт-йĕр условийĕсене лайăхлатма май пур. Пирĕн больница пирки калас пулсан çитес çулта та пĕр-икĕ врача ĕçлеме илетпĕр пуль тесе шутлатпăр.

Çапла майпа эпир патшалăх программисене хутшăнни пирĕн пата медицина пулăшăвне ыйтма пыракансемшĕнех темелле. Мĕншĕн тесен эпир хамăрăн ĕç-хĕле медицина пулăшăвĕн пахалăхне ўстерессине тĕпе хурса йĕркелетпĕр.

– Тавах интереслĕ те анлă калаçушăн.

Н. НИКОЛАЕВА.

Çул çитменнисен ыйтăвĕсемпе

Аннепе юнашар пулмасан

Никам та ырă пурнăçран Мускава ĕç шыраса каймасть. Çемьене тăрантарас тесе чăваш арçынĕсем инçетри стройкăсенче вăй хунинчен тахçанах тĕлĕнме пăрахрăмăр ĕнтĕ. Анчах та ачисене ура çине тăратас тесе амăшĕсен те çак çулпах кайма тивет.

Акă Москакасси ял тăрăхĕнчи пĕр амăшĕ виççĕмĕш çул Мускавра ĕçлет. Хăй килте мар чухне çул çитмен ачине кукамăшĕ пăхать. Çак вĕренў çулĕ пуçланиччен хĕр ачине Мускаври шкула вĕренме илсе каяссăн та пулнă-ха вăл. Хĕрне шкула вырнаçтарсан вĕсем кашни кунах юнашар пулĕччĕç те. Анчах хĕр ача: «Е кунта вĕренетĕп, е – урăх ниçта та», – тесе касса татнă.

Çапла халĕ Москакассинчи шкулта вĕренет вăл. Шкултан панă характеристика тăрăх хĕр ача декабрĕн 1-мĕшĕ тĕлне сăлтавсăрах 15 кун сиктернĕ, активлăхпа та палăрсах каймасть, вĕренўре те пĕтĕмпех йĕркеллĕ мар. Кукамăшĕ каланине пур чухне хăлхана та чикмест пулсан, амăшĕ каланине те шута хурасшăн марри палăрчĕ хĕр ачара. Район администрацийĕн çул çитменнисемпе ĕçлекен тата вĕсен прависене хўтĕлекен комиссин иртнĕ ларăвĕнче «паллашма» тўр килчĕ унпа.

Амăшĕ хĕр ачи патне яланах шăнкăравласа тăрать. Анчах та тепĕр чух хĕр ачан унăн сассине те илтес килми пулать-ши – телефона сўнтерет. Хăйсен пурнăçĕпе пĕрмай интересленсе тăракансене юратмаççĕ çав çамрăксем. Хăйсене ытла та васкаса аслисен ретне тăратаççĕ... Нумай чух вара ырă ĕçпе мар, пирус туртнипе, эрех-сăра ĕçнипе.

Акă 15 çулхи хĕр ача пирки те полици сотрудникĕсен протокол çырма тивнĕ – пĕлĕшĕсемпе пĕрле хĕр ача сăра ĕçнĕмĕн. Çак лару-тăру пирки пĕлсен вара амăшĕ Мускавран тўрех киле вĕçтерсе çитнĕ.

Ĕç мĕнле пулнине тĕпĕ-йĕрĕпе пĕлес тесе чылай ыйту пачĕç комисси членĕсем. Кăлăхах. Хĕр ача пачах та калаçасшăн пулмарĕ, шăл шурри те кăтартмарĕ. Пĕр вĕçĕм таçта айккине пăхса тăнăран, комисси членĕсем хăйне ырă сунса каланине те «илтмерĕ» пулас.

– Аннў сана йĕркеллĕ ўстерес, тутлă çитерес, хитре тăхăнтартас тесе нумайрах укçа ĕçлесе илме Мускава тухса кайнă. Çемье тăнăçлăхĕ пултăр тесе тăрăшать вăл. Сана хытă юратнăран çапла тума тивнĕ унăн. Халĕ вара эсĕ административлă йĕркене пăснăшăн саккунпа килĕшўлĕн аннўне штраф пама тивет, тепĕр майлă каласан – сана юратнăшăн, – комисси членĕсен çак сăмахĕсем витĕмлĕ пулчĕç-ши – хĕр ачан куçĕ шывланчĕ.

Тен пĕтĕмпех йĕркеленĕ...

Н. ДИМИТРИЕВА.

Шкулчченхи вĕрентў учрежденийĕсенче

Пĕр-пĕрин çинчен нумай пĕлчĕç

Çемье ачашăн пурнăçри тĕрек, аталану çăл куçĕ пулнине эпир пурте лайăх пĕлетпĕр. Çавăнпа та мĕн пĕчĕкрен ачана ашшĕ-амăшне хисеплеме, вĕсене тĕп вырăна хума вĕрентетпĕр. Ашшĕ-амăшĕ мĕн ятлине, вĕсем ăçта вăй хунине, вĕсен ĕçĕ çынсемшĕн мĕнпе усăллине ăнлантаратпăр. Çемьере вĕсен ашшĕ-амăшĕсĕр пуçне аслашшĕ-асламăшĕ е кукашшĕ-кукамăшĕ пурри тата вĕсене хисеплемелли çинчен калаçатпăр.

Çакна шкул çулне çитмен ачасене тĕрлĕ мелсемпе вĕрентетпĕр: дидактика тата сюжет вăййисем вылятпăр, калаçусем ирттеретпĕр, кĕнекесем вулатпăр, юрă-ташăра мухтатпăр, ўкерчĕксем тăватпăр.

Шкулчченхи вĕрентў учрежденийĕсенче ачасене воспитанипе пĕлў парасси федераллă патшалăх требованийĕсемпе никĕсленнĕ. Çакăнпа килĕшўллĕн «Солнышко» ача-пăча садĕнче «Кил» тата «Çемье» ятпа ятарлă эрнесем иртрĕç. Кунта ĕçлекен кашни воспитатель çак темăсене ачасене уçса пама тăрăшрĕ. Эпир те, аслă ушкăн воспитателĕсем, чылай ĕç пурнăçларăмăр. Ушкăнсем хушшинче «Эпĕ тата манăн çемье» ятпа стена хаçачĕсен конкурсне ирттертĕмĕр. Чылай ачан çемйи хутшăнчĕ унта. Ĕçсене тĕрлĕ номинаципе палăртса дипломсем парса хакларăмăр.

Кунсăр пуçне аслă ушкăнри ачасем хăйсен çемйисемпе çемьесен тепĕр конкурсне те хутшăнчĕç. Конкурса О. Прокопьева методист ертсе пычĕ. Пилĕк çемье хăйсем çинчен презентацисем кăтартрĕ, вĕсем куракансемшĕн те питĕ интереслĕ пулчĕç. Кашни çемье хăйсен юрри-ташшипе савăнтарчĕ. Кунта Петровсемпе Яшмолкинсене çитекенни пулмарĕ. Вĕсем чăн-чăн артистсем пекех юрăсем шăрантарчĕç. Çемьесем хăйсен юратнă апат-çимĕçне те хатĕрлесе килчĕç. Кунта çемçе те кăпăшка икерчĕ, кĕл чечек евĕр булкăсем, чăвашсен авалтан пыракан апачĕ – хуран кукли, шарлоткăпа плов та пулчĕç. Тата ытти енĕпе те тĕрĕслерĕç çемьесене жюри членĕсем. Тăхтавсенче вара ачасем çемьене халалланă юрăсем юрларĕç.

Жюри конкурса хутшăннă кашни çемье маттур та пултаруллă пулнине палăртрĕ. Ивановсен çемйи (вĕсен хĕр ачи Милена аслă ушкăнра) – «Ĕçчен çемье», Петровсен (Артем) – «Юрă-ташăра ăста çемье», Кабуркинсен (Диана) – «Творчествăлла çемье», Мартыновсен (Кирилл) – «Хаваслă çемье», Яшмолкинсен (Люда) çемйи «Туслă çемье» номинацисене тивĕçрĕç.

Çемьесем пĕр-пĕрин çинчен, ачасем хăйсен тантăшĕсен çемйисем çинчен нумай пĕлчĕç. Уяв пĕр пысăк çемьери савăнăçлă кун пек хаваслă иртрĕ.

Е. КРОЛИКОВА,
В. ЯСТРЕБОВА,
воспитательсем.

Профилактика

Çул-йĕр ўсĕррисем валли мар

Çак кунсенче, декабрĕн 13–16-мĕшĕсенче, районта «Урă мар водитель» ятпа ятарлă мероприяти иртет. Патшалăх çул-йĕр хăрушсăрлăх инспекцийĕн районти сотрудникĕсем тата шалти ĕçсен пайĕн ытти ĕçченĕсем аварисем час-часах пулакан вырăнсенче, ялсенчи Культура çурчĕсем патĕнче тата ытти вырăнсенче тĕрĕслевсем ирттереççĕ.

Çак тĕрĕслевсене чи малтанах водительсене административлă йĕркене пăсассинчен асăрхаттарма йĕркеленĕ. Руль умне ўсĕрле ларакансем хутшăннипе çул-йĕр çинче сахал мар авари пулса иртет. Акă иртнĕ 11 уйăхра республикăра ўсĕр водительсене пула сиксе тухнă инкексен шучĕ 10,6 процент чухлĕ ўснĕ. Вĕсенче 9 çыннăн пурнăçĕ вăхăтсăр татăлнă, 232 çын суранланнă. Пирĕн районти çакăн пек 5 инкекре 5 çын суранланнă. Çапла вара асăрхаттару мероприятийĕ ўсĕр водительсем хутшăннипе пулса иртекен аварисене асăрхаттарассипе, вĕсен шутне чакарассипе çыхăннă.

С. ИВАНОВ,
патшалăх çул-йĕр хăрушсăрлăх инспекцийĕн районти уйрăмĕн пуçлăхĕ.

Спорт

Çамрăк кĕрешўçĕсем палăрчĕç

Декабрĕн 7-мĕшĕнче Шупашкарти 5 номерлĕ ачасемпе çамрăксен специализациленĕ спорт шкулĕнче ирĕклĕ майпа кĕрешессипе хула ăмăртăвĕ иртрĕ. Республикăри тĕрлĕ кĕтессенчен пухăннă çамрăк спортсменсем – 2000–2001 çулсенче çуралнă хĕр ачасемпе арçын ачасем – медальсем çĕнсе илессишĕн кĕрешĕве тухрĕç. Çĕнтерўçĕсене тĕрлĕ виçеллĕ категорисенче палăртрĕç.

Пирĕн районти кĕрешўçĕсен команди те ăмăртăва çитсе килчĕ. Районти ачасемпе çамрăксен спорт шкулĕн – «Сывлăх» ФСК тренерĕсем А. Николаев тата П. Леонтьев ертсе пыракан кĕрешўçĕсем ăмăртура хăйсене лайăх енчен кăтартма пултарчĕç. Чуманкассинчи вăтам шкулта вĕренекен Сергей Афанасьев (30 кг) тата Муркашри вăтам шкулта вĕренекен Данил Дмитриевпа (38 кг) Андрей Павлов (50 кг) пурте иккĕмĕш вырăнсем йышăнма хал çитерчĕç. Ачасемпе тренерсене малашне те ăнăçусем сунатпăр.

Ф. РЫЛИН,
спорт шкулĕн завучĕ.

Кил тата хушма хуçалăх

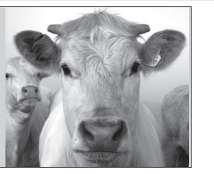

Раштав – сивĕпе туслă уйăх

Сад-пахчаçăн уйăх календарĕ

(Вĕçĕ. Пуçл. 95-96 №№).

Çулталăкри чи кĕске кунсемпе чи вăрăм каçсем тăраççĕ. Шартлама хĕл сиввинче каçхи тӳпене тинкерсен сана пин-пин çăлтăр куçран пăхнине асăрхатăн та хăвна пысăк йышра пулнă пек туйма пуçлатăн. Халăх календарĕнче каланипе пăхсан раштав уйăхĕ çĕртмепе тӳр килет: раштав мĕнле – çĕртме çавнашкал. Апла-и, капла-и, анчах уйăх календарĕ хăйĕннех калать. Хаçатăн паянхи номерĕнче эпир сире раштавăн иккĕмĕш çуррипе паллашма сĕнетпĕр.

Раштав уйăхĕн 16 – 18-мĕшĕсем. Ӳсен-тăрана шăварма тата апатлантарма мелсĕр кунсем. Вăрлăх, ӳсен-тăрана хӳтĕлемелли хатĕрсем, стимуляторсемпе удобренисем, калчасем акма-лартма пахча тăпри, садра ĕçлемелли инвентарь туянмалла. Тĕрлĕ хуçалăх ĕçĕсем пурнăçлама юрать.

Раштав уйăхĕн 18 – 20-мĕшĕсем. Пӳлĕмри ӳсен-тăрана касма юрăхсăр кунсем шутланаççĕ. Вĕсене халĕ шăварма тата апатлантарма юрать.

Раштав уйăхĕн 20 – 22-мĕшĕсем. Витаминлă ӳсен-тăрана калчалăх ӳстерме вăрлăх акни вырăнлă. Пӳлĕмри чечексене органикăллă удобренисемпе апатлантарма, куршакри тăпрана кăпкалатма меллĕ вăхăт. Пахчара юр тытассипе ĕçлеме пуçламалла. Юр хулăнăшне тĕрĕслесех тăмалла.

Раштав уйăхĕн 22 – 25-мĕшĕсем. Пӳлĕмре суханпа ыхра, кресс-салатпа çулçăллă горчица акассипелартассипе тимлемелле. Вăрлăх тата ӳсен-тăрана хӳтĕлемелли препаратсене, удобренисене, ӳсме пулăшакан стимуляторсене туянăр. Халăх календарĕпе паян – Спиридон кунĕ. Авалхи çынсем Спиридон хыççăнхи 12 куна сăнаса çулталăкри 12 уйăхри çанталăка хакланă.

Раштав уйăхĕн 25 – 27-мĕшĕсем. Уйăх календарĕпе килĕшӳллĕн пӳлĕмре ӳсекен чечексем лартма меллĕ. Сăтăрçăсемпе кĕрешни лайăх пулать. Купăста тăварлама тата пахча-çимĕçрен сок-компот янтăлама юрăхлă вăхăт.

Раштав уйăхĕн 27 – 29-мĕшĕсем. Ӳсен-тăранпа нимех те ĕçлемелле мар. Купăста тăварлама та тăхтăр. Раштавăн 28-мĕшĕ – Уйăх тулнă кун.

Раштав уйăхĕн 29 – 30-мĕшĕсем. Уйăх календарĕпе килĕшӳллĕн пӳлĕмри пур ӳсен-тăрана та шăварма тата апатлантарма юрать. Симĕсле çиме пур ӳсен-тăран вăрлăхне акма ирĕк пур кунсем. Хуçалăх ĕçĕсене пурнăçлама меллĕ.

Раштав уйăхĕн 30 – 31-мĕшĕсем. Кăçалхи ĕçсене вĕçлер те Çĕнĕ çула хатĕрленер.

ÇĔНĔ ÇУЛ ЯЧĔПЕ САНА, ХИСЕПЛĔ ПАХЧАÇĂ! ÇИТЕС ÇУЛХИ ТУХĂÇУ ТА ĂНСА ПУЛТĂР!

Выльăх усракана

Хĕллехи рацион

Раштав уйăхĕ вĕçленсе пынă май ĕнесене чылайăшĕ сума пăрахнă ĕнтĕ. Вĕсен пăруламалли тапхăр çывхарать. Çак вăхăтра ĕнесен рационне май пур таран тĕрлĕрен апат хушмалла. Сăмахран, 400–500 кг таякан ĕнене кунне 10 кг утă, 10–12 кг тымар çимĕç (выльăх кăшманĕ) памалла. Концентрат вырăнне авăртнă куккурус е урпа, тулă хывăхĕ каять. Концентрат апачĕн виçи вăтамран 1,5 кг пулмалла.

Выльăх имшер пулсан концентрат виçине ӳстермелле. Уйрăмах çакă пĕрремĕш пăрулакан пушмак пăрусемшĕн пысăк пĕлтерĕшлĕ. Мĕншĕн тесен выльăх варĕнче аталанакан çамрăк пăрупа пĕрле пушмак пăру та ӳссе пырать. Пăруличчен 2–3 уйăх юлсан выльăхăн çиллине куллен массаж тума тытăнмалла. Çакă сĕт парĕсене лайăх аталанма пулăшать, выльăх çителĕклĕ сĕт антарма хатĕрленет.

Пушмак пăрусене ку вăхăтра кунне 2–3 хут апат памалла. Кашни хутĕнчех апат хыççăн ăшă шывпа шăвармалла.

А. ФЕДОРОВА,
выльăх тухтăрĕ.

Пылпа усă курар

Хурт-хăмăр продукчĕсем сывлăхшăн пурте сиплĕ. Вĕсемпе вара вырăнлă усă курма пĕлмелле кăна. Шăнăр хутлатнипе, мышцăсем «сывăрса» кайнипе аптăракансене те пыл пулăшать. Ăна пĕр эрне хушши кашни кун апат вăхăтĕнче икшер чей кашăкĕ çимелле. Сывлăх пур енлĕ çирĕпленет. Профилактика тĕлĕшĕнчен пыла çакăн пек йĕркепе темиçе уйăх çиме сĕнеççĕ.

Халăх медицини вырăн çине шăрса яракан ачасене пылпа сиплеме сĕнет. Каçхине çывăрас умĕн ачана пĕр чей кашăкĕ чухлĕ пыл çитерĕр. Ку çимĕç икĕ енлĕ витĕм кӳрет. Пĕрремĕшĕнчен, вăл нерв системине лăплантарать. Иккĕмĕшĕнчен, ача каннă вăхăтра организмри шыва пухса тытса тăрать, çапла майпа пӳресене йывăрлăхран хăтарать. Чылай тапхăр сипленсе пурăннă хыççăн ачана пыл хăш вăхăтра ытларах кирлине пĕлсе çитетĕр. Сăмахран, уявра пулнă хыççăн е ун умĕн нерв системи хумхансан пыл парăр. Ачана каçхине тăма хăнăхтарса çитерсен, пыл виçине пĕчĕклетме, кайран пăрахăçлама та пулать.

Сиплевçĕсем сăнанă тăрăх пыллă карас чăмласа ӳсекен ачасем çитĕнсен те сахалтарах шăнса пăсăлаççĕ, сивчирпе е сăмса чирĕсемпе аптăрамаççĕ. Халăх медицини çапла ĕнентерет, пыл карасĕ чăмлани сывламалли органсен чиртен сыхлакан иммунитетне вăйлатать. Çавăнпа та пыл илнĕ вăхăтра хăшĕсем çултталăк усă курмалăх пыл карасĕ хатĕрлеççĕ. Уйрăмах карасăн пыл картлакан пайĕ сиплĕ.

Пĕлес тенĕччĕ

Илемлĕ те, усăллă та

Эпĕ халăх медицинипе интересленетĕп. Пĕррехинче фейхоа çимĕçĕ хăш-пĕр чиртен сиплеме усăллă пулни çинчен вуласа пĕлтĕм. Анчах та ку ӳсен-тăран пирки эпĕ пĕлсех каймастăп. Ăçта çитĕнет-ши вăл? Пирĕн патра, пирĕн условисенче ӳстерме пулать-и ăна? Кам та пулин çавăн пирки пĕлет пулсан хаçат урлă хурав парсан тем пекех тав сăмахĕ каланă пулăттăм.

Раиса ИВАНОВА, пенсионерка.

Оринин ялĕ.

Фейхоа паянхи куна экзотикăлла çимĕç шутланмасть ĕнтĕ. Унăн çимĕçĕ усăллă пулнипе, йодпа пуян пулнипе кăна мар, хăйĕн тутипе те илĕртет. Вăл çиелтен çирĕп сийлĕ, ăшĕ гель евĕрлĕрех, тути хурăн çырлине аса илтерет. Ăна çак ӳсен-тăрана пуçласа тупса палăртнă ботаник ятне панă. Тĕпчевсем кăтартса панă тăрăх çак продуктпа çиме йĕркеллĕ усă курни щит евĕрлĕ пар (щитовидная железа) чирĕпе чирлессинчен асăрхаттарма пултарать. Халăх медицининче çавăн пекех унпа атеросклерозран, апат-çимĕç çулĕ (желудочно-кишечный тракт) пăсăлнинчен, гастритран, пиелонефритран сипленме усă кураççĕ. Ытларах чухне çимĕçпе чĕрĕлле, теркăласа е варени туса усă кураççĕ.

Çут çанталăкра ӳсен-тăранăн виçĕ тĕсĕ пур. Пĕрремĕшĕ вăл – 6 метр çӳллĕшне çитекен пысăк йывăç, ыттисем – лапсăркка тĕмсем. Нумаях пулмасть сад-пахчара тата пӳлĕмре ӳстерекен фейхоа та сутăра курăнма пуçларĕ.

Çамрăк ӳсен-тăранăн çулçисем питĕ илемлĕ, тăсăкларах çавраках, хĕррисем тан, çиелтен яка, тĕксĕмрех симĕс тĕслĕ, аял енĕ шуранкă, мамăклăрах. Çуркунне вĕçленнĕрен тытăнса çу кунĕсемчченех нумай чечек çурать. Чечекĕсем те илемлĕ, пысăках мар. Пулса çитнĕ çимĕçĕ симĕс тĕслĕ.

Фейхоа тăваттăмĕш çулне çимĕç пама тытăнать. Вăл килти интерьера та илемлĕ симĕс сăн кĕртме пулăшать. Чечек тиркевлĕ мар, газ, тĕтĕм, сывлăш выляни е типĕ сывлăш уншăн темех мар. Усă сутă вырăн кирлĕ, хĕвел пайăркисем ун çине лексен те юрать. Сутă çитмен çĕрте ӳсен-тăран чечек çурмасть, çимĕçсем те пулмаççĕ.

Çуллахи вăхăтра ӳсентăрана вăхăтлă тата ытлăçитлĕ шăвармалла, удобренисемпе апатлантармалла, хĕл кунĕсенче сахалрах, тăпра сийĕ типнĕ май шăварас пулать. Тăпрана пачах типсе кайма памалла мар. Унсăрăн ку тĕм пачах хăрса кайма пултарать.

Фейхоана вăрăран та, сапанран та акса-лартса ӳстерме пулать. Вăрăна çуркунне теплица условийĕсенче акмалла. Лайăх аталансан пиллĕкмĕш çулне хăйĕн çимĕçне пама пуçлать. Сапанран лартса ӳстеретĕр пулсан тухăçа виççĕмĕш çулнех илме шанчăк пур. Тĕрĕс пăхса тăрсан пӳлĕмре ӳстерекен фейхоа 2 – 3 килограмм таран çимĕç пама пултарать.

Çавна та каласа хăварас пулать. Ку культура çутăпа нӳрĕке юратать терĕмĕр. Çавăнпа та кĕркуннехи тата хĕллехи вăхăтра ăна валли люминесцентлă лампочкăпа çутă парса тăрассине йĕркелесен те лайăх. Çутă тата нӳрĕк сахал пулсан çулçисем тăкăнма тытăнаççĕ.

Е. ВАСИЛЬЕВ.

Чӳрече умĕнче – ем-ешĕл пахча

Пахчаçăпа калаçатпăр

Хаçат вулакансем сад-пахча ĕрчетессипе çыхăннă ыйтусене хускатсан кунти нумай вăрттăнлăхпа час-часах паллаштарнине тата çак ĕçе пуçăнакана вырăнлă сĕнӳсем панине асăрханах ĕнтĕ. Килти хушма хуçалăх тытаканшăн пĕлтерĕшлĕ ку ĕçре вĕсем Александр Шариковăн статйисемпе паллашни те вăрттăнлăх мар. Кăçал тивĕçлĕ канăва тухнă агроном, сад-пахча ăсти, журналист хăйĕн статйисене çут çанталăкăн кашни вăхăтĕнех çыхăнтарса çырса пырать. Çапла туса Александр Матвеевич вулакана пурнăçпа тан пыма хавхалантарать. Тăрăшуллă ĕçтешĕмĕре нумаях пулмасть Чăваш Республикин Ял хуçалăх министерствин Хисеп грамотипе наградăлани унăн тăрăшулăхне çӳллĕ шайра шута хунине пĕлтерет. Эпир ăна сумлă наградăпа саламланă май вăл хаçат вулаканĕсем патне тытах тепĕр статьяпа тухрĕ. Халĕ ăна сăмах:

– Саламшăн тав тăватăп. Чăваш Республикин Ял хуçалăх министерствин Хисеп грамотине тивĕçни мана татах та тăрăшарах ĕçлеме хистет. Хам пĕлнине тата килти сад-пахчара хамăн тăрăшулăхпа алла илнĕ вăрттăнлăхсене районта пурăнакансем патне çитерни ытлашши пулмасть пулĕ тетĕп. Мĕншĕн тесен Муркаш енре пиншер çын патшалăх пулăшăвĕпе усă курса килти хушма хуçалăха аталантарать. Çакăн усси пысăккине Раççей тата Чăваш Республикин шайĕнче те тăтăшах палăртма пуçларĕç. Апла пулсан килте вăй хураканăн ĕçĕ те харама каймасть.

Хĕл сиввисем пуçланчĕç. Умра çил-тăманлă та шартлама сивĕ çанталăк. Апла пулин те тăрăшуллă пахчаçă ĕççĕр аптăраса алă усса лармасть. Вăл çакнашкал вăхăтра та чӳрече умĕнче тĕрлĕрен ем-ешĕл пахча-çимĕç акса-лартса ӳстерме, хăйĕн ĕçĕпе хĕл кунĕсене илемлетме тăрăшать.

Пахчаçăн ку чухнехи ĕçĕн усси калама çук пысăк. Чӳрече умĕнчех симĕс çулçăллă пахча-çимĕç туса илни хĕл кунĕсенче организма кирлĕ тĕрлĕрен витаминсемпе ытлă-çитлĕ тивĕçтерме май парать. Апла пулсан чир-чĕр те иккĕмĕш вырăна юлать.

Килти хушма хуçалăхри сад-пахчара эпир тĕрлĕрен улма-çырлапа пахча-çимĕç туса илетпĕр. Вăхăтпа усă курса вĕсемпе хĕл кунĕсенче усă курма тăварласа, маринадласа, консервласа, типĕтсе нумай апат-çимĕç хатĕрлетпĕр. Ку аван ĕнтĕ. Анчах çавăн пек хатĕрленĕ пахча-çимĕçре витаминсем сахал упранса юлаççĕ. Çавăнпа та хĕллехи вăхăтра чӳрече умĕнче йĕркеленĕ пĕчĕк пахчара тĕрлĕрен пахча-çимĕç ӳстерни кашнинšĕнех вырăнлă пулнине тепĕр хут çирĕплетсе калас тетĕп. Хисеплĕ вулаканăм! Вăхăт тупса çак ĕçе эсĕ те кӳлĕнсе пăх. Хамăн пахчаçă опычĕнчен тĕслĕх илсе çакăншăн санăн нимĕн чухлĕ те ӳкĕнмелле пулмĕ тесе калатăп.

Ăшă пӳлĕмри чӳрече умĕнче йĕркеленĕ пĕчĕк пахчара хĕлĕн малтанхи кунĕсенчен пуçăнса çурхи ăшă çанталăкчченех тĕрлĕрен ешĕл çимĕç акса-лартса ӳстерме пулать. Çак ĕçе пурнăçлама вара минераллă удобренисемпе ятарласа пуянлатнă тăпра хутăшĕ те кирлĕ мар. Эпĕ хамăн тĕслĕхре ун вырăнне пахчаран кĕркунне янтăланă кăпăшка тăпрапа усă куратăп. Симĕс çулçăллă пахча-çимĕç культурисен тĕрлĕрен сорчĕсене ӳстерме тăрăнах мар ешĕксем хатĕрлетĕп. Вăрăмрах тымарлă (пахча кĕпçи, мангольд т. ыт. те) пахча-çимĕçе ӳстерме вара тарăнрах чӳлмексем вырăнлă.

Эпĕ, сăмахран, симĕс çулçăллă пахча çимĕçрен сухан лартса ӳстерессипе çапла йĕркелетĕп. Чи малтанах ешĕк (тăршшĕ – 35 см, сарлакăшĕ – 20 см, çӳллĕшĕ – 10 см) хатĕрлетĕп те унта 7 см хулăнăш тăпра хыватăп. Çавăнта пĕр-пиринчен 1 – 2 см хушă хăварса вĕтĕ сухан тăрăнах мар чиксе тухатăп. Çакăн хыççăн сухана ăшă шывпа шăваратăп та ешĕке ăшă вырăна вырнаçтаратăп. Унта ăна пĕр эрнене яхăн тытатăп.

Сухан – сутта кăмăллакан ӳсен-тăран. Çавăнпа та суханăн ешĕл çулçисем 1 – 2 см ӳссе çитсенех ешĕке чӳрече умĕнчи хĕвеллĕ вырăна куçарса лартатăп. Сухана лайăх ӳсме пӳлĕмри сывлăш температури 18 – 22 градус ăшă кирлĕ. Çитĕнекен сухана эпĕ эрнере пĕр-икĕ хут 20 – 25 градус ăшă шывпа шăваратăп. Çак йĕркене пăхăнсан суханăн симĕс çулçисем ăнса ӳсние асăрхама пулать. Тепĕр 2 – 3 эрнерен вĕсемпе апат-çимĕç хатĕрлеме усă курма та пулать. Çакна валли симĕс çулçăсене хĕрринчен пуçласа варринелле тата-тата илетпĕр. Сухан çулçă кăларма чарăннă май ăна çийĕнчех кăкласа илетпĕр те ун вырăнне çĕнĕрен лартса хăваратпăр.

Апат-çимĕç хатĕрленĕ çĕрте витаминлă çак çимĕçпе тăтăшах усă курас тĕллевпе икĕ-виçĕ эрнерен иккĕмĕш ешĕке сухан лартса симĕслентеретпĕр. Çапла йĕркеленĕ конвейер хĕл кунĕсенче те витаминран чухăн пулма памасть.

Чӳрече умĕнчи пахчара лартса ӳстерме пуçлă суханăн «стригуновский», «бессоновский», «спасский», «даниловский», «мягковский» т. ыт. сорчĕсем аван.

Çакна та палăртассăм килет. Килти хушма хуçалăх ĕçĕнче пысăк опытлисем чӳрече умĕнчи пахчара ыхра та лартса ӳстерме ăсталăх çитереççĕ. Çакнашкал условисенче пахча кĕпçи те аван ӳсет. Унăн кĕскетнĕ тымарĕсене эпĕ ешĕке е чечек чӳлмекĕсене ретсем хушшине 10 см хăварса пĕр-пиринчен 5 – 6 см хушă хăварса лартатăп. Енчен те унăн тымарĕ вăрăм пулнипе вăл ешĕке вырнаçаймасть пулсан ăна тайăлтарса чалăшшăн лартатăп та тымар тунине 1,5 – 2 см усă хăварса тăпрапа лайăх хуплатăп. Вăл кĕске вăхăтрах тĕрĕс-тĕкел чĕрĕлет. Тепĕр икĕ-виçĕ эрнерен кил хуçине техĕмлĕ симĕс çулçисемпе савăнтарма пуçлать. Пахча кĕпçи 20 – 22 градус ăшăра аван ӳсет. Вăл ешĕл çулçăсемпе нумай савăнтартăр тесен ăна эрнере пĕрре ăшă шывпа шăвармалли пирки ан манăр.

Хĕл кунĕсенче тĕрлĕрен витаминпа пуян çулçăллă кăшман та – мангольд – кил хуçисене техĕмлĕхĕпе ытлăçитлех савăнтарĕ. Унăн çулçине эпир тĕрлĕрен апатçимĕç хатĕрлеме анлă усă куратпăр.

Килти условисенче чӳрече умĕнчи пахчара çавăн пекех пăрăç, хăяр, помидор, мелисса, базилик, эстрагон тата ытти эмел курăкĕсене те акса-лартса ӳстерме пулать. Кунта вара çакна çирĕп пăхăнмалла: кирек-хăш ӳсентăрана та уйрăм ешĕкре е чӳлмекре акса-лартса ӳстермелле.

Ырă сунса
А. ШАРИКОВ пахчаçă.

Телепрограмма

с 17 по 23 декабря 2012 года

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17.12

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 1.10, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15, 4.30 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Дешево и сердито»
14.00 Другие новости
14.25 «Понять. Простить» 12+
15.15 «Доброго здоровьица!» 12+
16.10 Т/с «ЖЕНСКИЙ ДОКТОР» 16+
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ОТРАЖЕНИЕ» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.00 «Свобода и справедливость» 18+
1.30, 3.05 Х/ф «АКВАМАРИН» 12+
3.30 «Ангелина Вовк. Женщина, которая ведет»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ГАДАНИЕ ПРИ СВЕЧАХ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
0.15 «Найти и обезвредить. Кроты» 12+
1.10 «Девчата» 16+
1.50 Вести +
2.15 Х/ф «ДРАКА В БЭТТЛ КРИК» 16+
4.00 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале «Россия 2»
12.00-12.30 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

7.00 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «ЧЕХОВ И Ко»
12.00, 17.10 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
12.15 Д/ф «Страсти по Щедрину»
13.15 Д/ф «Кочевники Монголии»
14.15 «Линия жизни»
15.10 «Пешком...» Москва железнодорожная
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Х/ф «ЧУДАКИ»
17.30 Д/с «Потаенное судно»
18.00 Звезды скрипичного искусства. Франк Петер Циммерманн
19.00 Д/ф «Млечный путь Роальда Сагдеева»
19.45 Главная роль
20.05 «Сати. Нескучная классика...»
20.45, 1.40 Д/ф «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом»
21.30 «Острова»
22.15 «Тем временем»
23.00 Д/с «Исторические путешествия Ивана Толстого»
23.50 Х/ф «ПЕРВОРОССИЯНЕ»
1.15 «Глаза в глаза» с Аллой Сигаловой. «Армянские народные танцы»
2.30 «Несерьезные вариации»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Живут же люди!» 0+
10.55 «До суда» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Т/с «ЛИТЕЙНЫЙ» 16+
21.25 Т/с «ДИКИЙ-3» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ПОГОНЯ ЗА ТЕНЬЮ» 16+
1.30 «Прокурорская проверка» 18+
2.40 Дикий мир 0+
3.05 Т/с «ОПЕРГРУППА-2» 16+
4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ВТОРНИК, 18.12

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15, 4.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Дешево и сердито»
14.00 Другие новости
14.25 «Понять. Простить» 12+
15.15 «Доброго здоровьица!» 12+
16.10 Т/с «ЖЕНСКИЙ ДОКТОР» 16+
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ОТРАЖЕНИЕ» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.25 «Задиры» 16+
1.35, 3.05 Х/ф «РОБОТЫ»
3.15 «Запах»

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ГАДАНИЕ ПРИ СВЕЧАХ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
23.20 Специальный корреспондент. 16+
0.25 «Муза и генерал. Секретный роман Эйтингона» 12+
1.25 Вести +
1.50 «Честный детектив» 16+
2.20 Х/ф «ТРОЕ В ЛОДКЕ, НЕ СЧИТАЯ СОБАКИ»
3.45 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Утренний гость (на чувашском языке)
9.30-9.45 Актуальное интервью
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «ЧЕХОВ И Ко»
12.00, 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
12.15 Д/с «Истории в фарфоре». «Цена успеха»
12.45 Д/ф «Рожденный театром»
13.25 Д/ф «Солнечный камень - компас викингов»
14.15 Д/ф «Иоганн Вольфганг Гете»
14.25 Academia
15.10 «Мой Эрмитаж».
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Х/ф «ЧЕЛОВЕК ИЗ «ОЛИМПА»
17.05 Д/ф «Александр Вишневский. Осколок в сердце»
17.30 Д/с «Потаенное судно»
18.00 Звезды скрипичного искусства. Пинхас Цукерман
18.45 Д/ф «Мировые сокровища культуры» «Пуэбла. Город церквей и»
19.00 Д/ф «Млечный путь Роальда Сагдеева»
19.45 Главная роль
20.05 Власть факта. «Полиция»
20.45, 1.55 Д/ф «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом»
21.30 «Больше, чем любовь»
22.15 «Игра в бисер»
23.00 Д/с «Исторические путешествия Ивана Толстого»
23.50 Х/ф «ПУЧЧИНИ»
1.30 «Глаза в глаза»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Профессия - репортер» 16+
10.55 «До суда» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Т/с «ЛИТЕЙНЫЙ» 16+
21.25 Т/с «ДИКИЙ-3» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ПОГОНЯ ЗА ТЕНЬЮ» 16+
1.35 Главная дорога 16+
2.10 ЦЕНТР ПОМОЩИ «АНАСТАСИЯ» 16+
2.55 Т/с «ОПЕРГРУППА-2» 16+
4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

СРЕДА, 19.12

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Дешево и сердито»
14.00 Другие новости
14.25 «Понять. Простить» 12+
15.15 «Доброго здоровьица!» 12+
16.10 Т/с «ЖЕНСКИЙ ДОКТОР» 16+
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.30 Т/с «ОТРАЖЕНИЕ» 16+
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.25 Т/с «БЕЛЫЙ ВОРОТНИЧОК» 16+
1.15, 3.05 Х/ф «ДЕВЯТЬ МЕСЯЦЕВ» 12+
3.15 Т/с «24 ЧАСА» 16+

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.50 Т/с «ГАДАНИЕ ПРИ СВЕЧАХ» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Т/с «БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ» 12+
0.15 «Календарь майя. За два дня до конца света»
1.15 Вести +
1.40 Х/ф «ЛЮДИ И МАНЕКЕНЫ»
3.15 Х/ф «ТРОЕ В ЛОДКЕ, НЕ СЧИТАЯ СОБАКИ»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
11.30-11.50 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «ЧЕХОВ И Ко»
12.15 Д/с «Истории в фарфоре». «Под царским вензелем»
12.45 «Больше, чем любовь»
13.25 Д/ф «Будда на Шелковом пути»
14.25 Academia
15.10 Красуйся, град Петров!
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Х/ф «СТРАННЫЕ ЛЮДИ»
17.30 Д/с «Потаенное судно»
18.00 Звезды скрипичного искусства. Сергей Хачатрян
19.00 Д/ф «Млечный путь Роальда Сагдеева»
19.45 Главная роль
20.05 «Абсолютный слух»
20.45, 1.55 Д/ф «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом»
21.30 Д/ф «За живой водой. Петр Зайченко»
22.15 Магия кино
23.00 Д/с «Исторические путешествия Ивана Толстого»
23.50 Х/ф «ПУЧЧИНИ»
1.30 «Глаза в глаза»
2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Профессия - репортер» 16+
10.55 «До суда» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Т/с «ЛИТЕЙНЫЙ» 16+
21.25 Т/с «ДИКИЙ-3» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т/с «ПОГОНЯ ЗА ТЕНЬЮ» 16+
1.35 Квартирный вопрос 0+
2.40 Дикий мир 0+
3.00 Т/с «ОПЕРГРУППА-2» 16+
4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ЧЕТВЕРГ, 20.12

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 15.00, 18.00, 0.00, 3.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15, 4.25 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.00 Пресс-конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина. Прямая трансляция
15.15 «Доброго здоровьица!» 12+
16.10 Т/с «ЖЕНСКИЙ ДОКТОР» 16+
17.00 Т/с «НЕРАВНЫЙ БРАК» 16+
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.45 «Что? Где? Когда?» Финал года
23.30 «Вечерний Ургант» 16+
0.25 «Гримм» 16+
1.15, 3.05 Х/ф «ХЕЛЛБОЙ: ПАРЕНЬ ИЗ ПЕКЛА» 12+
3.35 Т/с «24 ЧАСА» 16+

РТР

5.00 Утро России
9.00 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 17.00, 20.00 Вести
12.00 Пресс - конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина
15.00 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
16.00 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.35, 20.40 Т/с «СВАТЫ-4» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
22.45 Х/ф «МАМА НАПРОКАТ» 12+
0.35 Вести +
1.00 Х/ф «ЛЮДИ И МАНЕКЕНЫ»
4.00 Комната смеха

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.00 Родительский день
9.15-9.45 Секреты здоровья и красоты
11.40-12.00 Вести-Чăваш ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.15-17.35 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «ЧЕХОВ И Ко»
12.00, 2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры»
12.15 Д/с «Истории в фарфоре»
12.45 Д/ф «За живой водой. Петр Зайченко»
13.25 Д/ф «Забытый соперник Египта»
14.15 Д/ф «Пьер Симон Лаплас»
14.25 Academia
15.10 «Письма из провинции»
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Х/ф «МОЙ ДРУГ - ЧЕЛОВЕК НЕСЕРЬЕЗНЫЙ»
17.30 Д/с «Потаенное судно»
18.00 Звезды скрипичного искусства. Дэниэл Хоуп
19.00 Д/ф «Млечный путь Роальда Сагдеева»
19.45 Главная роль
20.05 Черные дыры. Белые пятна.
20.45, 1.55 Д/ф «Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом»
21.30 Д/ф «Своя тема. Любовь Соколова»
22.15 «Культурная революция»
23.00 Д/с «Исторические путешествия Ивана Толстого»
23.50 Х/ф «МЕЛЬНИЦА И КРЕСТ»
1.30 «Глаза в глаза»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
8.35 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» 16+
9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 «Медицинские тайны» 16+
10.55 «До суда» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Т/с «ЛИТЕЙНЫЙ» 16+
21.25 Т/с «ДИКИЙ-3» 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 «Трижды Дикий. Послесловие» 16+
0.30 Т/с «ПОГОНЯ ЗА ТЕНЬЮ» 16+
1.30 «Дачный ответ» 0+
2.30 Дикий мир 0+
3.00 Т/с «ОПЕРГРУППА-2» 16+
4.55 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

ПЯТНИЦА, 21.12

ПЕРВЫЙ

5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
5.05 «Доброе утро»
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» 12+
10.55 «Модный приговор»
12.20 «Время обедать!»
13.00 «Дешево и сердито»
14.00 Другие новости
14.25 «Понять. Простить» 12+
15.15 «Доброго здоровьица!» 12+
16.10 Т/с «ЖЕНСКИЙ ДОКТОР» 16+
17.00 «Жди меня»
18.50 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Поле чудес»
21.00 «Время»
21.30 «Голос» Прямой эфир 12+
23.35 «Вечерний Ургант» 16+
0.30 «После школы» 12+
1.30 Х/ф «ТАЙНА В ЕГО ГЛАЗАХ» 16+
4.00 Х/ф «НУ ЧТО, ПРИЕХАЛИ: РЕМОНТ» 12+

РТР

5.00 Утро России
8.55 Мусульмане
9.05 «1000 мелочей»
9.45 «О самом главном»
10.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ» 12+
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
12.50 «Дело Х. Следствие продолжается» 12+
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 Т/с «ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ»
15.45 Т/с «КРОВИНУШКА»
17.35 Т/с «СВАТЫ-4» 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 «Прямой эфир» 12+
21.30 Праздничный концерт ко Дню работника органов безопасности РФ
23.20 Х/ф «С ПРИВЕТОМ, КОЗА-НОСТРА» 12+
1.15 Т/ф «ВОЗДУШНЫЕ ЗМЕИ» 16+
3.15 Х/ф «ЛЮДИ И МАНЕКЕНЫ»

ЧУВАШИЯ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Утро Чувашии
8.07-8.10, 8.35-8.41 Утро Чувашии
9.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
9.25-9.45 Телеюрă
11.30-11.50 Вести-ПФО
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.15-17.35 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.40, 19.30, 0.20 Новости культуры
10.20 Д/ф «Доктор Чехов. Рецепт бессмертия»
11.15 Х/ф «ЧЕХОВ И Ко»
12.05 Д/ф «Шарль Кулон»
12.15 Д/с «Истории в фарфоре». «Фарфоровые судьбы»
12.45 Д/ф «Елена Смелая. Режиссер эпохи телевидения»
13.25 Д/ф «Спасение сокровищ Геркуланума»
14.25 Academia
15.10 «Личное время»
15.50 Х/ф «НИКОГДА»
17.15 «Царская ложа» Мариинский театр
17.55, 0.40 Д/ф «Фактор воды»
18.45 «В вашем доме» Сергей Полунин
19.45 По следам тайны. «Конец света отменяется?».
20.30 Д/ф «Владимир Спиваков. Потому что люблю...»
21.30 Московскому международному Дому музыки - 10 лет! Юбилейный гала-концерт
1.50 Д/ф «Томас Кук»
1.55 Д/ф «Летний дворец и тайные сады последних императоров Китая»
2.50 М/ф «Дочь великана»

НТВ

5.55 «НТВ утром»
8.40 «Женский взгляд» с Оксаной Пушкиной. Евгений Герасимов 0+
9.30, 15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Спасатели 16+
10.55 «До суда» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.35 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
16.25 «Прокурорская проверка» 16+
17.40 «Говорим и показываем» 16+
19.30 Т/с «ЛИТЕЙНЫЙ» 16+
21.25 Х/ф «КОНЕЦ СВЕТА» 16+
23.20 Х/ф «КРОВНЫЕ БРАТЬЯ» 16+
1.20 Х/ф «ЛАСКОВЫЙ МАЙ» 16+
3.40 Т/с «ОПЕРГРУППА-2» 16+

СУББОТА, 22.12

ПЕРВЫЙ

5.45, 6.10 Х/ф «МЫ ИЗ ДЖАЗА»
6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
7.35 «Играй, гармонь любимая!»
8.20 М/ф «Джейк и пираты Нетландии»
8.45 «Смешарики. Новые приключения»
9.00 «Умницы и умники» 12+
9.45 «Слово пастыря»
10.15 «Смак» 12+
10.55 «Генерал армии Золушек»
12.15 «Абракадабра» 16+
14.20 Т/с «ФАРФОРОВАЯ СВАДЬБА» 16+
18.10 «Человек и закон» 16+
19.15 «Минута славы» шагает по стране» 12+
21.00 «Время»
21.20 «Сегодня вечером» 16+
22.50 Х/ф «ПОГОНЯ» 16+
0.50 Х/ф «50 ПЕРВЫХ ПОЦЕЛУЕВ» 12+
2.40 Х/ф «ДЖЕССИ СТОУН: НОЧНОЙ ВИЗИТ» 16+
4.25 Т/с «24 ЧАСА» 16+

РТР

4.55 Х/ф «ГДЕ НАХОДИТСЯ НОФЕЛЕТ?»
6.35 «Сельское утро»
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00 Вести
8.20 «Военная программа»
8.50 «Планета собак»
9.25 Субботник
10.05 «Дуэль с вирусом. Спасти человечество»
11.30 Вести. Дежурная часть
12.05 «Честный детектив» 16+
12.40, 14.30 Х/ф «ДЕРЕВЕНСКИЙ РОМАНС» 12+
16.55 «Танцы со звездами» Сезон-2012. Большой финал
20.00 Вести в субботу
20.45 Х/ф «ЯБЛОЧНЫЙ СПАС» 12+
0.30 Х/ф «СНЕГУРОЧКА ДЛЯ ВЗРОСЛОГО СЫНА» 12+
2.30 Горячая десятка. 12+
3.40 Х/ф «СЕКРЕТНЫЙ ЖЕНСКИЙ СМЕХ» 16+

ЧУВАШИЯ

8.10-8.20 Вести-Чăваш ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50-11.00 Солнечный зайчик (на чувашском языке)
14.20-14.30 Вести-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 Библейский сюжет
10.35 Х/ф «ОТЧИЙ ДОМ»
12.10 Большая семья. Георгий Юнгвальд-Хилькевич
13.05 М/ф «Крокодил Гена», «Чебурашка»
14.10, 1.55 Д/ф «Летний дворец и тайные сады последних императоров Китая»
15.05 «Больше, чем любовь»
15.50 Х/ф «МОЙ ЛАСКОВЫЙ И НЕЖНЫЙ ЗВЕРЬ»
17.40 «Я хочу, чтобы меня поняли... Андрей Вознесенский» Вечер-посвящение в МХТ им. А. П. Чехова.
18.45 Елена Шанина и Николай Караченцов в постановке Марка Захарова «ЮНОНА» И «АВОСЬ»
20.10 «Линия жизни»
21.05 «Романтика романса» Леониду Утесову посвящается
22.00 «Белая студия»
22.40 Х/ф «ЗОЛОТО МАККЕНЫ»
0.50 «Джем-5» с Даниилом Крамером. Лайонел Хэмптон
2.50 Д/ф «Тихо Браге»

НТВ

5.35 Т/с «ХВОСТ» 16+
7.25 Смотр 0+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
8.15 «Золотой ключ» 0+
8.45 «Государственная жилищная лотерея» 0+
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым» 0+
10.20 Главная дорога 16+
10.55 Кулинарный поединок с Оскаром Кучерой 0+
12.00 Квартирный вопрос 0+
13.20 Т/с «ШЕРИФ» 16+
15.10 Своя игра 0+
16.20 Следствие вели... 16+
17.20 «Очная ставка» 16+
18.20 Обзор. Чрезвычайное происшествие
19.25 «Профессия - репортер» 16+
19.55 «Программа максимум. Расследования, которые касаются каждого» 16+
21.00 «Русские сенсации» 16+
22.00 Ты не поверишь! 16+
23.00 «Реакция Вассермана» 16+
23.35 «Метла» Наталии Метлиной 16+
0.30 «Луч Света» 16+
1.05 «Школа злословия» Ольга Тогоева 16+
1.55 Т/с «ДЕЛО КРАПИВИНЫХ» 16+
3.55 Т/с «СПЕЦГРУППА» 16+

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 23.12

ПЕРВЫЙ

5.40, 6.10 Х/ф «СОТРУДНИК ЧК» 12+
6.00, 10.00, 12.00 Новости
7.40 «Служу Отчизне!»
8.15 М/ф «Аладдин»
8.45 «Смешарики. ПИН-код»
8.55 «Здоровье» 16+
10.15 «Непутевые заметки» 12+
10.35 «Пока все дома»
11.25 «Фазенда»
12.15 Среда обитания. «Здравствуй, Елка - Новый год!» 12+
13.20 Х/ф «ДАЙТЕ ЖАЛОБНУЮ КНИГУ»
15.00 «Ледниковый период. Гигантское Рождество»
15.25 «Шрэк Мороз, Зеленый нос»
15.45 «Кто хочет стать миллионером?»
16.45 «Большие гонки. Братство колец» Финал 12+
18.30 Х/ф «ПИРАТЫ КАРИБСКОГО МОРЯ: НА СТРАННЫХ БЕРЕГАХ» 12+
21.00 Воскресное «Время»
22.00 Х/ф «СО МНОЮ ВОТ ЧТО ПРОИСХОДИТ» 16+
23.30 «Познер» 16+
0.30 Х/ф «ТАМОЖНЯ ДАЕТ ДОБРО» 12+
2.35 Х/ф «ДЖЕССИ СТОУН: СМЕРТЬ В ПАРАДАЙЗЕ» 16+
4.20 «Контрольная закупка»

РТР

5.25 Х/ф «ФОРМУЛА ЛЮБВИ»
7.20 Вся Россия
7.30 Сам себе режиссер
8.20 «Смехопанорама»
8.50 Утренняя почта
9.30 «Сто к одному» Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 «Городок»
11.45, 14.30 Х/ф «МЕТЕЛЬ» 12+
16.00 «Кривое зеркало» Театр 16+
18.00 Х/ф «ЛЮБВИ ВСЕ ВОЗРАСТЫ…» 12+
20.00 Вести недели
21.00 Х/ф «ЛЮБЛЮ, ПОТОМУ ЧТО ЛЮБЛЮ» 12+
23.00 «Березовский» Фильм-расследование Андрея Кондрашова
0.50 Х/ф «РАЗДЕЛИТЕЛЬ» 16+
3.05 Х/ф «ЛЕТНИЕ ЗАБАВЫ» 16+

ЧУВАШИЯ

10.20-11.00 Вести-Чувашия. События недели
На канале «Россия 2»
9.15-9.40 Вести-Спорт-Чувашия

КУЛЬТУРА

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым»
10.35 Х/ф «ЖДИ МЕНЯ»
12.05 «Легенды мирового кино»
12.30 М/ф «Мария, Мирабела» «Первая скрипка»
14.00 Д/ф «Летний дворец и тайные сады последних императоров Китая»
14.50 Премьера. Эдуард Марцевич, Вячеслав Езепов и Людмила Титова в спектакле Малого театра «НАСЛЕДНИКИ РАБУРДЕНА»
17.10, 1.55 «Искатели» «Последний схрон питерского авторитета».
18.00 Итоговая программа «Контекст»
18.40 95 лет со дня рождения актрисы. «Валентина Серова» Авторская программа Виталия Вульфа.
19.20 Х/ф «СЕРДЦА ЧЕТЫРЕХ»
20.50 «Линия жизни»
21.45 По следам тайны. «Была ли ядерная война до нашей эры? Индийский след»
22.30 Муз/ф «Битлз. Волшебное таинственное путешествие»
23.20 Д/ф «Волшебное таинственное путешествие. Как это было»
0.20 Х/ф «ПОД ДЕРЕВОМ ЗЕЛЕНЫМ»
2.40 Д/ф «Мировые сокровища культуры» «Санта Мария делла Грацие и»

НТВ

5.55 М/ф «Зима в Простоквашино» 0+
6.10 Т/с «ХВОСТ» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00 Сегодня
8.15 «Русское лото» 0+
8.45 Их нравы 0+
9.25 Едим дома 0+
10.20 «Первая передача» 16+
10.55 «Чудо техники» с Сергеем Малоземовым 12+
11.25 «Поедем, поедим!» 0+
12.00 «Дачный ответ» 0+
13.20 Т/с «ШЕРИФ» 16+
15.05 «Развод по-русски» 16+
16.20 И снова здравствуйте! 0+
17.20 «Очная ставка» 16+
18.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю
19.00 «Сегодня. Итоговая программа»
20.00 Чистосердечное признание 16+
20.50 «Центральное телевидение» Информационно-развлекательный воскресный канал. «ЦТ. Главное» 16+
21.35 «ЦТ. Откровения» 16+
22.35 «ЦТ. Вечернее» 16+
23.15 Х/ф «МЕРТВЫЕ ДУШИ» 16+
1.15 Т/с «ДЕЛО КРАПИВИНЫХ» 16+
3.05 Т/с «СПЕЦГРУППА» 16+
4.55 Т/с «ПОПЫТКА К БЕГСТВУ» 16+

Пӗлтерӳсем. Объявления

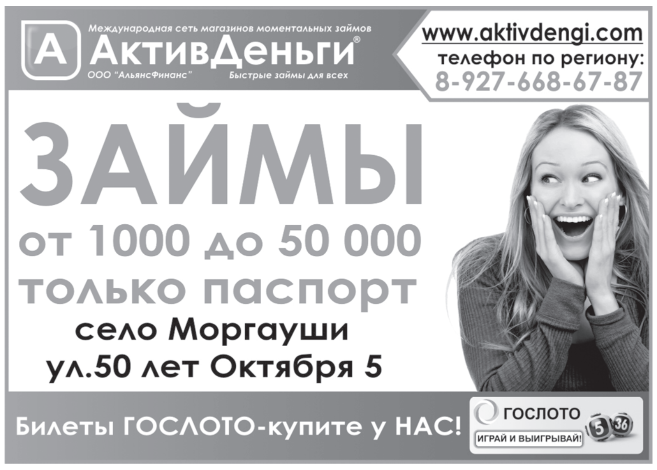

НАТЯЖНЫЕ ПОТОЛКИ от 350 руб. кв. м. (материал + монтаж) 4-10. Тел.: 8-927-667-40-92.

Работа для мужчин и женщин. Оплата высокая, обед и проезд на работу и обратно бесплатно (со всей территории района). Тел.: 8-905-343-19-10, 8-927-850-19-10. 5-5.

* * *

Проекты зданий и инд. домов, электро-, водо- и газоснабжения, сметы. Свид. СРО. ООО «Инттехс», с. Моргауши, ул. Мира, 9А. Тел.: 62-6-03.

* * *

В Нижний Новгород требуются рабочие на сборочное производство автофургонов и спецавтотехники, также газоэлектросварщики с опытом работы на полуавтомате. Вахтовый метод (две недели через две). Питание, проживание бесплатно. Выезд группами до предприятия. Соц. гарантии. З/п 25000-40000 руб. в месяц. Тел.: 8-908-766-41-45 (Н.Новгород), 8-906-386-56-82 (Чувашия). 7-8.

* * *

Продаю с доставкой: кирпич керамический, силикатный (любых цветов); блоки керамзитобетонные, газосиликатные, фундаментные, пеноблоки; кольца колодезные; трубы асбестоцементные, профильные; арматура, цемент, сухие смеси, шифер, рубероид, профнастил, пиломатериалы. Металлоконструкции: гаражные ворота, калитка, забор, беседка, теплица, козырьки (навесы), решетки, кладочные сетки, печи, мангал, скамейки и т. п. Услуги крана-манипулятора. Тел.: 8-903-357-46-75, 8-927-880-04-83. 3-10.

ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА от производителя. Кредит, рассрочка, скидка до 35%, пенсионерам дополнительная скидка. Каждое седьмое окно в подарок. Замер и доставка бесплатно. Закажите зимой окна в рассрочку, установим весной. Прием заказов: с. Моргауши, ул. Гагарина, 16а. Тел.: 8-917-662-71-65, 8-917-662-71-64. 10-10.

Продаем пропаренные керамзитобетонные блоки, цемент, керамзит. Адрес: с. Моргауши, «Агропромснаб». Тел.: 8-905-340-07-78. 3-10.

СПУТНИКОВЫЕ АНТЕННЫ от 3000 руб. Установка, гарантия. Тел.: 8-905-345-77-19. 8-10.

Ял тӑрӑхӗсен пуҫлӑхӗсене пӗлме

Райхаҫат редакцийӗ «Ҫӗнтерӳ ялавӗ» хаҫатра пичетлеме ял тӑрӑхӗсен йышӑнӑвӗсене, хушӑвӗсене, ҫавӑн пекех тӗрлӗ пӗлтерӳсене фирма бланкӗ ҫинче пуҫлӑх алӑ пусса ҫирӗплетнӗ хыҫҫӑн ҫеҫ йышӑнать. Паллах пӗрле документӑн электрон версине те ҫитермелле.

Документсене редакцие ҫак йӗркепе тӑратмалла: юн кунхи номерте пичетлеме – тунти кун 12 сехетрен кая юлмасӑр;

шӑмат кунхи номерте пичетлеме – кӗҫнерни кун 12 сехетрен кая юлмасӑр.

Спутниковое цифровое телевидение высокой четкости FULL HD. Триколор – 7000 руб. Телекарта – 3000 руб. Карты «Кинозал» со скидкой – 250 руб. Тел.: 8-906-385-29-30. 2-10.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ о результатах публичных слушаний по рассмотрению проекта генерального плана Ярабайкасинского сельского поселения Моргаушского района Чувашской Республики

03.12.2012

В администрации Ярабайкасинского сельского поселения Моргаушского района Чувашской Республики проведены публичные слушания по рассмотрению изменений и дополнений в генеральный план Ярабайкасинского сельского поселения. На публичных слушаниях были сделаны следующие замечания и предложения:

отметить на карте правильное месторасположение лесопилки, хозяйственных строений, ГРП, санитарно-защитную зону возле деревни Сыбайкасы;

запланировать водонапорную башню, линии электропередач, ГРП, асфальтирование дороги, продовольственный магазин по новым улицам от деревни Иштереки до деревни Сыбайкасы;

на карте отметить овощехранилище, хозяйственные строения, подъездные пути, линии электропередач;

на карте отметить новую запланированную улицу между деревнями Иштереки и Сыбайкасы, асфальтированную дорогу, запланировать земельные участки под индивидуальное жилищное строительство в продолжение деревни Иштереки и Сыбайкасы;

на карте около деревни Сыбайкасы убрать несуществующий скотомогильник;

нанести на карту новые запланированные асфальтированные дороги «Волга – Вурмой – Иштереки – Вускасы» и запланированные земельные участки под индивидуальное жилищное строительство;

отметить на карте правильное местоположение водонапорной башни около деревни Шоркасы по улице Трудовая;

отметить на карте правильное местоположение водонапорной башни села Акрамово, ул. Садовая;

отметить на карте правильное местоположение территории автопарка СХПК «Герой» и территории лесопилки, хозяйственных строений.

ВЫВОД:

Проект изменений и дополнений в генеральный план рекомендуется к утверждению после доработки его по перечисленным замечаниям.

И.о. главы администрации Ярабайкасинского сельского поселения Э.М. АЛЕКСЕЕВА.

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Изготовим на заказ: срубы, беседки любого размера. Цена договорная, доставка по району бесплатно. Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-679-18-11. 2-10.

Бурение колодцев, колодезные кольца. Доставка, установка. Тел.: 8-927-668-96-96. 2-4.

МОСКВА – ВАХТА!!!
В Москву и Московскую обл. требуются **ФАСОВЩИЦЫ, ГРУЗЧИКИ**
Питание, проживание — БЕСПЛАТНО. Вахта. Выезд группами до предприятия. Гарантии. З/п 27 000 – 35 000 руб.
Тел.:8(8352)29-80-30, 29-50-30. 2-4.

Продаю: кирпич одинарный М-100; М-125; М-150; керамический полуторный М-125; двойной керамический; силикатный белый, желтый; КББ р-р 20х20х40; красный половняк, некондиция, гравмассу, керамзит. Доставка и разгрузка на манипуляторе. Документы. Тел.: 8-903-358-20-97, 8(8352)44-20-97. 11-13.

* * *

Продаю шпалы б/у, в отличном состоянии. Доставка бесплатно. Тел.: 8-927-995-65-22, 8-919-652-16-12. 1-3.

* * *

Продаю сено тюкованное. Тел.: 8-927-848-28-48.

* * *

Продаю домашнюю свинину, козлятину, гусей. Тел.: 8-905-197-03-75.

* * *

Вунӑ уйӑхри хура-шурӑ тӗслӗ тынашки тата Ҫӗнӗ ҫул уявне иртттерме яштака та ҫӳллӗ чӑрӑшсем сутатпӑр. Тел.: 8-905-199-79-49, 8-965-682-19-18.

* * *

Март уйӑхӗнче пӑруламалли хура-шурӑ тӗслӗ тынашки сутатӑп. Тел.: 8-960-306-64-02.

* * *

7 уйӑхри вӑкӑр сутатӑп. Тел.: 8-927-669-50-69.

* * *

Ӗне, вӑкӑр, пӑру, сурӑх туянатпӑр. Тел.: 8-987-665-02-13.

* * *

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:101601:780, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельного участка, образованного в счет земельной доли. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиками проекта межевания являются: Иванов Валериан Прохорович, адрес: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Орининское сельское поселение, д. Падаккасы, ул. Новая, д. 41. Иванова Раиса Васильевна, адрес: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Орининское сельское поселение, д. Падаккасы, ул. Новая, д. 41.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:101601:780. Адрес местоположения: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Орининское сельское поселение.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика-Чувашия, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5 ООО «Аршин» и в филиале ФГБУ «ФКП Росреестра» по Чувашской Республике-Чувашии, по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, г. Чебоксары. пр. Московский, д. 37.

* * *

ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:17:180701:1, о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельных участков, образованных в счет земельных долей. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемых земельных участков.

Заказчиками проекта межевания являются: Шурнова Ольга Германовна, адрес: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, д. Шоркасы, ул. Сарьяла, д. 9. Шурнова Валентина Семеновна, адрес: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение, д. Шоркасы, ул. Сарьяла, д. 9.

Проекты межевания земельных участков подготовлены кадастровым инженером Николаевым А.В., номер квалификационного аттестата 21-11-68. Почтовый адрес и адрес электронной почты, по которым осуществляется связь с кадастровым инженером: 429530, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5. E-mail:arshin21@yandex.ru

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:17:180701:1. Адрес местоположения выделяемых земельных участков: Чувашская Республика-Чувашия, Моргаушский район, Ярабайкасинское сельское поселение.

С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу:429530, Россия, Чувашская Республика, Моргаушский район, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 429530, Чувашская Республика-Чувашия, с. Моргауши, ул. Ленина, д. 41/5 ООО «Аршин» и в филиале ФГБУ «ФКП Росреестра» по Чувашской Республике-Чувашии, по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, г. Чебоксары. пр. Московский, д. 37.

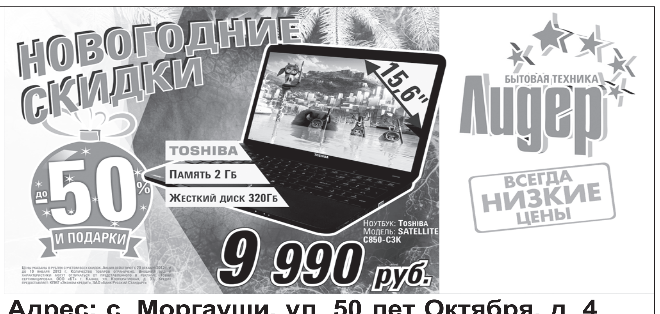

Шампанское в подарок!

Адрес: с. Моргауши, ул. 50 лет Октября, д. 4 (с торца здания Дома быта). Тел.: 62-3-80. 1-10.

Прогноз погоды

	суббота 15 декабря				воскресенье 16 декабря				понедельник 17 декабря				вторник 18 декабря				среда 19 декабря			
Местное время	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00
Облачность %																				
Осадки мм																				
Температура °C	-17	-17	-17	-19	-19	-16	-14	-17	-19	-18	-17	-19	-20	-20	-19	-21	-23	-22	-20	-22
Давление мм	774	774	773	772	770	768	767	766	766	766	766	767	768	769	770	771	772	772	772	772
Влажность %	78	87	79	76	80	82	75	80	84	90	77	81	74	82	76	80	81	85	71	80
Ветер м/сек	1	1	1	1	2	3	3	1	1	2	2	2	1	1	1	1	0	0	1	1
	Ю-В	Ю	С	З	З	З	С	С	Ю-В	Ю-В	В	В	Ю-В	Ю-В	В	В	ШТЛ	ШТЛ	С	С
Солнце восход / заход		09:18	16:18			09:19	16:18			09:20	16:18			09:20	16:18			09:21	16:19	
Луна восход / заход		10:35	19:17			11:07	20:41			11:32	22:04			11:52	23:23			12:10	-	

Муркаш районӗнчи «Ҫӗнтерӳ ялавӗ» хаҫат

УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ:
Чӑваш Республикин Информаци политикин тата массӑллӑ коммуникацисен министерстви

ЧР Информаци политикин тата массӑллӑ коммуникацисен министерствин "Муркаш районӗн «Ҫӗнтерӳ ялавӗ» хаҫат редакцийӗ" Чӑваш Республикин хай тытӑмлӑ учрежденийӗ.

Тӗп редактор А.И. ТИХОНОВ.

АДРЕС: 429530, Чӑваш Республики, Муркаш ялӗ, Мир урамӗ, 9А ҫурт.
ТЕЛЕФОНСЕМ: тӗп редактор - 62-1-36, яваплӑ секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пайсем: общество пурнӑҫ пайӗ - 62-2-82, экономика тата социаллӑ пурнӑҫ пайӗ - 62-1-38.
Факс: 62-1-36. E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru

Ҫыхӑну, информаци технологийӗсен тата массӑллӑ коммуникаци сферине пӑхса тӑракан Федераллӑ службӑн Чӑваш Республикипе – Чӑваш Енпе ӗҫлекен управленийӗ 2012 ҫулхи юпа уйӑхӗн 11-мӗшӗнче ПИ ТУ 21-00249 № регистрациленӗ.

Калӑпӑшӗ 2 пичет листи.
Ал ҫырӑвӗсене рецензилемеҫҫӗ, каялла тавӑрса памаҫҫӗ, 2 страницӑран пысӑкраххисене йышӑнмаҫҫӗ.
Рекламӑпа пӗлтерӳсен чӑнлӑхӗшӗн вӗсене паракансем яваплӑ.

ИЗДАНИ ИНДЕКСӖ: 54822.
Хаҫат юн тата шӑмат кунсерен тухать.
Номер дежурнӑйӗ Белов А.П.
Пичете панӑ 14.12.2012 ҫ.
Пичете памалли вӑхӑт: графикпа – 17 сех. 20 мин., чӑннипе – 17 сех. 20 мин.
Заказ Тираж 4689.

Номер набран и сверстан в АУ ЧР «Редакция Моргаушской районной газеты «Ҫӗнтерӳ ялавӗ», отпечатан в типографии ГУП "ИПК "Чувашия": 428019 г. Чебоксары, пр. И. Яковлева,13. Качество печати соответствует оттискам, предоставленным редакцией.